

Novice iz Moravške doline

9 / 2020

GLASILO OBČINE MORAVČE / NOVEMBER 2020 / ŠTEVILKA 9 / LETNIK XXI

Čebelarstvo na Moravškem / str. 14

Leta 1945 je dvanajst moravških čebelarjev ustanovilo prvo čebelarsko združbo na Moravškem – Čebelarsko družino Moravče.

Po med k moravških čebelarjem / str. 17

Čebelarji so, tako kot njihove čebele, garači. Največja nagrada za njihovo delo so zdrave čebele in zadovoljni kupci. Predstavljamo moravške čebelarje, ki ponujajo med in izdelke iz medu.

Rokodelski izdelki so izvrstna darila / str. 21

V teh časih se vsi bolj držimo doma. Tudi po darila ni potrebno iti daleč. Rokodelski izdelki so odlična izbira za obdaritev.

Dr. Josip Mal – znameniti Moravčan / str. 32

Dr. Josip Mal se je rodil septembra leta 1884 na Pretržu. Študiral je na Dunaju, po študiju pa se je vrnil v Ljubljano in deloval v Kranjskem deželnem muzeju.

Čebelarstvo na Moravškem

Poziv Zdravstvenega doma Domžale

Zaradi izjemnega povečanja in širjenja okužb z novim koronavirusom pozivamo:

OBOLELE PRED POTRjeno DIAGNOZO COVID-19:

Ob najmanjših znakih bolezni OStanITE DOMA in pokličete ali drugače kontaktirajte osebnega zdravnika.

OBOLELE S POTRjeno DIAGNOZO COVID-19:

NUJNO OStanITE IZKLJUČNO DOMA, ne hodite nikamor, omejite stike z vsemi ljudmi, bodite pozorni na opozorilne znake bolezni: popolna izčrpanost, nemoč, pretirana zaspanost, zadihanost ob minimalnem naporu – že pri hoji do stranišča, bolečina ali pritisk v prsih, novo nastala zmedenost, pomodrelost prstov ali ustnic, če si merite saturacijo doma - ob vrednostih 92% ali manj takoj pokličite osebnega zdravnika ali urgenco ali 112. Opozorite, da ste bolnik s COVID-19.

OSEBE, KI SO BILE V STIKU Z OBOLELIMI, DRUŽINSKE ČLANE:

Če ste bili v stiku z obolelim, če je le možno, ostanite doma, obvestite delodajalca, delajte od doma. Če ni možno, dosledno in strogo upoštevajte navodila za preprečevanje prenosa bolezni (ves čas nosite masko, vzdržujte razdaljo 2 metra, razkužujte si roke).

Z vsakim stikom lahko bolezen prenašate naprej! Zavedati se moramo, da vsaj 10 % obolelih potrebuje bolnišnično zdravljenje!

VSE OSTALE:

Prav tako ostanite doma! Če res ni nujno, ne hodite od doma in omejite gibanje samo na res nujne izhode in ob tem upoštevajte ukrepe za preprečevanje prenosa bolezni (maska, razdalja, razkuševanje). Izogibajte se javnih mest, kjer se nahaja večje število ljudi!

Zdi se, da ljudje bolezni ne jemljejo dovolj resno. V naši službi nujne medicinske pomoči obravnavamo vedno več pacientov zaradi poslabšanja bolezni in potrebe po bolnišničnem zdravljenju.

Pomagajte nam v teh izrednih razmerah zajeziiti COVID-19 in mi vam bomo lahko pomagali, ko nas boste potrebovali!

mag. Renata Rajapakse, dr. med., spec., direktorica ZD Domžale

Novice iz Moravške doline

NOVEMBER 2020
ŠTEVILKA 9
LETNIK XXI

Novice iz Moravške doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica. ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejemajo vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva
Občina Moravče
Vegova ulica 9
1251 Moravče

01 724 71 40

E-poštni naslov
moravske.novice@moravce.si

Odgovorna urednica
mag. Tatjana Čop

Uredniški odbor
Eva Babnik
Ajda Lalič
Bernarda Mal
dr. Franci Malin
mag. Matjaž Marolt
Anja Ravnikar

Likovni urednik in oblikovanje
mag. Blaž Slapar

Lektoriranje
Bernarda Mal

Fotografije na naslovnici
Matjaž Kočar in Barbara Avsec

Tisk
Tiskarna Januš d.o.o.

Naklada
1800 izvodov

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani www.moravce.si.

Naslednja številka izide 21. decembra. Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov moravske.novice@moravce.si. Rok za oddajo je 3. december.

Pisci sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva.

Novice iz Moravške doline so vpisane v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

Brezplačno SPOT usposabljanje:
Naučimo se učinkovite in samozavestne komunikacije!

Termini:
ponedeljek 30. 11.,
sreda 02. 12.
od 17.-19.25

Kje: ONLINE v zoom okolju

SPOT | SLOVENSKA POSLOVNA TOČKA | REPUBLIKA SLOVENIJA | EVROPEJSKA UNIJA | EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ | Sp Adobe Spark

Zrno do zrna – pogača, kamen na kamen - palača

Drage Moravčanke, spoštovani Moravčani.

dr. Milan Balažič
župan občine Moravče

Epidemija, ki nas je najprej prizadela v spomladanskih mesecih, zdaj s svojim repom še kar naprej krepko opleta. O njej vemo že skoraj vse, predvsem to, kako se pred njo uspešno zaščititi.

Tokrat imamo tudi v naši občini kar visoko število okuženih s korona virusom, toda mirno vam lahko rečem, da se počasi že vidi luč na koncu tunela. Zdržali bomo in zmagali – zahvaljujoč vam, drage občanke in občani, ki ste se s pogumno samozaščitno držo

in nesebično medsebojno pomočjo znali poprijeti za roge to hudo nadlogo. Vztrajajmo in skupaj se bomo veselili nove sproščene pomladi. Žal pa bo letošnji »veseli december« še nekoliko bolj zadržan, pa tudi božič in novo leto bomo najvarneje praznovali v družinskem krogu in z najožjimi prijatelji ter sosedmi. Vsem obolelim želim čimprejšnje okrevanje. **Če potrebujete karkoli, se lahko še vedno za pomoč obrnete na telefonsko številko moravske Civilne zaščite (064 229 277).**

Po delih jih boste spoznali

Počasi zaključujemo z gradbeno sezono, kot je še ni bilo: nove ceste, ureditev centra Moravč, mostovi, vodovodi, kanalizacija, začetek gradnje optike itd. Prestavitve in obnova dveh kapelic – v Gabrju pod Limbarsko goro in na Grmačah – z razširjenimi križišči, ki bosta po epidemiji omogočila nove turistične tokove, je zaključena in pripravljena za odprtje. Prav tako to velja za središče Vrhpolja, kjer smo ob položitvi novega vodovoda poskrbeli za novo cesto, novo razsvetlavo do podružnične šole in asfaltiranje gasilskega parkirišča. Zaključen je projekt izgradnje kanalizacije in nove asfaltne prevleke na Cesti na Grmače v Moravčah. Postavljena je nova osrednja avtobusna postaja v centru Moravč, ostale manjše v smeri Peč pa se pripravljajo. Začenjajo se dela na cesti od Moravč do Vinj in Negastrna. V pogovorih z Ministrstvom za infrastrukturo smo bili uspešni in zagotovili novo asfaltno prevleko na državni cesti na dveh najbolj poškodovanih delih na Goričici in skozi Ples. Cegunca čaka samo še na svečanost prevzema s strani krajanov Tuštanja, saj so pravne formalnosti in podpis pogodbe urejene. Večina projektov je zaključenih, pri ostalih pa opravljamo zaključna dela.

NUJNO JE BILO PRETRGATI VEZI S TISTIM DELOM PRETEKLOSTI, KI JE BILA POVEZANA S KORUPCIJO IN UNIČEVANJEM NAŠE PRELEPE NARAVE.

Med večjimi zaključenimi deli seveda ne moremo mimo izgradnje nadstreška nad poslovilnim prostorom na pokopališču v Moravčah. Vse te dosežke bivši župan Rebolj v svoji prostaški maniri imenuje »drobtine«. Morda so to res samo drobtine, vredne njegovega zmrdovanja. Vendar – če so takšne malenkostne drobtine, se sprašujem, zakaj neki jih vse po vrsti ni v svojih dolgih 14 letih županovanja spravil skupaj bivši župan? Zakaj ni uresničil drobtino ureditve ceste na vrhu Limbarske gore? Čemu se ni lotil nadstreška nad poslovilnim prostorom? Kaj ga je zadrževalo pri vseh ostalih drobtinah? Bile so ga polna usta obljub. Iz leta v leto. Denarja je imel v občinskem proračunu približno enako kot jaz. Povem vam, v čem je skrivnost: Rebolj je fantaziral s svojimi risbicami in maketami, s katerimi je ob vsakih volitvah farbal ljudi; projektov ni imel izdelanih nobenih, še manj se je bil sposoben obkrožiti z uspešno ekipo, ki vsak dan resno dela za čim prejšnjo realizacijo zastavljenih ciljev.

Tradicija in razvoj

Vam sem najprej odgovoren in vam polagam račune. Vsak mesec, ko vam odkrito in sproti poročam o svojem delu in rezultatih moje občinske uprave. Priznam, sem in tja se zgodijo napake. Toda natolcevanja, obrekovanja in laži večno včerajšnje opozicije me ne prizadenejo niti za hip. V novih demokratičnih časih je izgubila svoj politični kompas in tudi najmanjši moralni čut. Za ponovno osvojitve oblasti ne izbira sredstev in glede uporabe podlosti nima nobenega pomisleka. Takšno sprevrženo obnašanje me samo vzpodbuja, da vztrajam pri spremembah, ki vsaki naši občanki in vsakemu občanu nosijo več napredka in več solidarnosti, v moravškem gospodarstvu več pragmatičnih investicij, zasebne pobude in novih delovnih mest, pri vrednotah pa spoštovanje tradicije, družine in naroda.

Naša moravska tradicija vsebuje vso akumulirano modrost preteklosti in zato predstavlja vodilo v našo prihodnost. Pri tem pa je bilo nujno pretrgati vezi s tistim delom preteklosti, ki je bila povezana s korupcijo in uničevanjem naše prelepe narave. Zato na današnje obdobje gledam kot na obdobje

NASLEDNJE LETO BO LETO ZAČETKA GRADNJE VELIKIH PROJEKTOV. GRADBENA DOVOLJENJA IN DRUGO DOKUMENTACIJO IMAMO, FINANČNE KONSTRUKCIJE ZAKLJUČUJEMO.

moralne prenove. Moravško politiko sem aktivno vzel v svoje roke, to pa hkrati pomeni, da sem aktivno nase prevzel tudi odgovornost za rezultate in posledice svojih odločitev. Te vselej sprejemam po posvetovanju, ki je odprt in odziven proces. Spremembe, ki se dogajajo, prinašajo nove ugodnosti, včasih pa tudi nove skrbi. Vendar se znamo z njimi soočiti tako, da jih spremenimo v nove pozitivne priložnosti. Morda ne bo šlo čisto vse po maslu, kar bo priložnost za škodoželjno veseljačenje opozicije. Te opozicije nihče več ne jemlje resno. Prosim vas, da si zapomnite tole, kar vam bom povedal: naslednje leto bo leto začetka gradnje velikih projektov. Gradbena dovoljenja in vso ostalo dokumentacijo imamo, finančne konstrukcije zaključujemo. Nase smo pripravljene prevzeti vsa morebitna tveganja in ovire, tudi epidemijo.

Minilo je dve leti, odkar ste me izvolili za župana

Ja, res je. Čas hitro beži. V teh dveh letih smo po znanem pregovoru (zrno do zrna – pogača, kamen na kamen – palača) nadrobili cel kup »drobtin« in uresničili projekte, ki se jih prej menda ni dalo. Najboljše šele prihaja. Za nazaj smo počistili s politično nesnago. Ljudje, ki so Moravče v občinskem prostorskem načrtu leta 2015 z vseh strani obkrožili s Termitovimi jamami in odlagališči nevarnih odpadkov, niso več za krmilom občine. Za vedno je minil čas, ko je lahko bivši župan za svoje tožarjenje z vami, našimi občani, v desetih letih pognal 138.000 evrov vašega davkoplačevalskega denarja. Minil je čas, ko sta skupaj s svojo ženo v istem obdobju za viski zapravila 65.000 evrov. Minil je čas, ko sta podpornika Rebolja Roman in Vitomir Cerar (moravški rdeči SDS) na račun vašega denarja asfaltirala ceste do svojih sorodnikov in strankarskih tovarišev.

Zdaj moramo očistiti še Termitovo okoljsko nesnago. Zato v nadaljevanju prilagam odprto pismo, ki sem ga te dni poslal Ministru za okolje in prostor g. Andreju Vizjaku, v vednost pa tudi Predsedniku Vlade Republike Slovenije g. Janezu Janši.

Odprto pismo ministru za okolje Andreju Vizjaku

(in v vednost predsedniku vlade Janezu Janši)

Spoštovani minister gospod Andrej Vizjak,

Vlada Republike Slovenije je na svoji 33. seji 23. septembra 2020 na Vaš predlog sprejela Spremembo Uredbe o odpadkih, ki določa prenehanje statusa odpadka. »Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o odpadkih« naj bi spodbujala načela krožnega gospodarstva, saj je povečanje deleža predelave in recikliranja odpadkov ter uporabe sekundarnih surovin eden od ključnih dejavnikov akcijskega načrta za krožno gospodarstvo. Načeloma vse lepo in prav. Vendar industrijske, nevarne in strupene odpadke umazani kapital ne odlaga na Gregorčičevi ulici v Ljubljani, kjer je sedež Vlade Republike Slovenije. Iz Ljubljane se v daljne Moravče ne vidi, kako omenjeno »krožno gospodarstvo« v Sloveniji končuje svoje kroženje tako, da nam, prebivalcem Moravške doline, zakopavajo te nevarne in strupene odpadke v neposredni bližini naselij, kjer živimo.

Nevarno krožno gospodarstvo

Spet bo vse v najlepšem redu. V skladu z novo Uredbo. Vse bo po predpisih, tudi zbolevali in umirali bomo po teh istih predpisih. Zakaj? Zato, ker smo občanke in občani občine Moravče državljani drugega reda. Zato, ker za nas ne velja ustavna pravica do čistega in zdravega okolja. Zato, ker so se v Ljubljani že pred desetletjem in več odločili, da nas lahko zastrupljajo in ubijajo. Zato, ker so nas označili za nujno potrebne žrtve razvoja slovenske umazane industrije in moralno umazanega kapitala. Zato, ker naš glas ne šteje nič. Zato, ker to, da smo se pred dobrim desetletjem na referendumu odločili, da teh odpadkov nočemo v Moravško dolino, nima nobene teže. Zato, ker je za umazani kapital to najceneje, saj so moravska življenja poceni. Za nas »krožno gospodarstvo« pomeni hude bolezni z nepopravljivi posledicami, večkrat pa tudi smrt.

Spoštovani minister, prvi člen Uredbe je zato za nas zapisan skrajno cinično: »Ta uredba z namenom varstva okolja in varovanja človekovega zdravja določa pravila ravnanja in druge pogoje za preprečevanje ali zmanjševanje škodljivih vplivov nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi.« Morda varujete okolje in človekovo zdravje drugod po Sloveniji (pa še to je po znanih podatkih od Anhovega do Dravskega polja več kot dvomljivo), vendar ga varujete na naš račun. Na račun našega trpljenja. Gregorčičeva ulica in vse ulice naše umazane industrije so čiste, ker nevarne in strupene snovi vozijo k nam. Ker državi že desetletja za nas, Moravčane, za naše zdravje, naša življenja in okolje ni mar. Ministrstvo za okolje in Agencija RS za okolje še vedno nista Termitu odredila sanacije okoljske sramote, hkrati pa poskrbela, da se okoljskemu kriminalu stopi na prste.

Termit krši cel kup določb uredbe

Osmi člen Uredbe govori o prenehanju statusa odpadka: »Odpadki prenehajo biti odpadki šele po izvedeni predelavi v proizvode, materiale ali snovi za prvotni ali drug namen ali v energijo.« Mi v Moravčah poznamo to famozno »predelavo«, ko se nevarni in strupeni odpadki zmešajo z zemljino in zakopljejo kot »gradbeni izdelek«, iz katerega nikoli niso in ne bodo zgradili ničesar. Ali v »predelavo« sodi tudi zakopavanje materialov, natopljenih s strupenim fenolom? Je »predelava« to, kar se nam po Moravški dolini izceja po zastrupljenih vodah, polnih težkih kovin? Kot govori 22. člen Uredbe, Termitova »predelava bolj obremenjuje okolje ali človekovo zdravje kot njihovo odstranjevanje« glede na:

- a) emisije snovi in energije v zrak, vode ali tla,
- b) porabo naravnih virov,
- c) energijo, ki jo je treba uporabiti ali jo je mogoče pridobiti in
- d) vsebnost nevarnih snovi v ostankih odpadkov po njihovi obdelavi.

Ni dovolj, da že osnovna dejavnost Termita s svojim nujnim stranskim proizvodom – kremenčevim prahom – povzroča raka in silikozo; k temu je treba dodati nevarne težke kovine in strupene fenole in formaldehide, s katerimi zasipajo in uničujejo našo čudovito predalpsko dolino. Ta dolina bi lahko bogato živela od turizma, saj ima toliko naravnih, kulturno-zgodovinskih in družabno-kulinaričnih znamenitosti. Toda ne, vse dosedanje vlade so se odločile, da ostane talec umazanega kapitala, ki mu je miselnost ostala v 19. stoletju. Po tem ko so vaši ministrski predhodniki dovolili, da je bilo v zadnjem desetletju in pol v Moravško dolino pripeljanih in vsevprek zakopanih okrog 2 milijona ton odpadkov, od katerih jih je velika večina nevarnih in strupenih,

Uredba določa, da mora »izvajalec obdelave odpadke skladiščiti ločeno glede na njihove lastnosti ter tako da: 1. ni čezmernega obremenjevanja voda, zraka in tal«. V Moravčah se dogaja prav to, kar dokazujejo strokovne analize.

Življenje ob tempirani bombi

Izvajalec obdelave mora po Uredbi pri začasnem skladiščenju, predhodnem skladiščenju in skladiščenju odpadkov izvajati ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje in človekovo zdravje zaradi:

- 1. emisij snovi in vonjav,
- 2. raznašanja lahkih frakcij odpadkov v okolje zaradi vetra,
- 3. razsutja ali razlitja odpadkov,
- 4. hrupa, zlasti zaradi prevažanja odpadkov do skladiščnega prostora in znotraj njega,
- 5. ptic, glodavcev in mrčesa ter
- 6. požarov zaradi samovžiga.

Vse točke, ki so tu navedene v Uredbi, Termit krši: povzroča emisije snovi (kontaminirane vode) in neznosnih dražečih vonjav (kislina), povzroča raznašanje rakotvornega kremenčevega peska, povzroča vznike in izcedke nevarnih in strupenih snovi, povzroča hrup, omogoča dostop živalim ter ribam in njihovo posledično smrt itn.

Termit krši tudi tole določbo: »izvajalec obdelave morajo odpadke skladiščiti tako, da niso neposredno izpostavljeni padavinam, če bi to lahko vplivalo na njihove lastnosti, pomembne za nadaljnjo obdelavo.« Deponija Drtija je preverljivo izpostavljena padavinam, ki krepijo odtok strupenih izcednih voda v okolico, v kateri živimo. Ob tem bi nam ne pomagalo prav veliko, če bi na nevarnih odpadkih pisalo »nevarni odpadek«. Najbrž ne bi bil zaradi tega napisa nevarni odpadek (težke kovine, fenol, formaldehid) kaj manj nevaren.

Termit vsa leta svojega delovanja z nemarnim odlaganjem krši 20. člen Uredbe, ki pravi: »Nevarni odpadki morajo biti pri začasnem skladiščenju, zbiranju, prevažanju in skladiščenju shranjeni v posodah, rezervoarjih, zabojnikih ali drugi embalaži tako, da ne ogrožajo okolja in človekovega zdravja. Embalaža, v kateri so shranjeni nevarni odpadki, mora biti izdelana iz materiala, odpornega proti učinkovanju shranjenih odpadkov.« Samo vprašanje: koliko časa, mislite, da je potrebno, da v dobro namočenih zakopanih globinah rja nažre nekaj milimetrov debel sod, v katerem je strupeni fenol? Živimo ob tempirani bombi, ki ogroža skoraj pol ozemlja Slovenije nizvodno od pritoka Kamniške Bistrice v Savo pa vse do hrvaške meje, sanacije pa doslej ni odredila nobena vlada!

Termit ne sme dobiti okoljevarstvenega dovoljenja!

Vsakomur je jasno, da Termit krši 30. člen Uredbe, ki govori o pogojih, ki jih mora izpolnjevati zbiralec odpadkov. Termit ne izpolnjuje zahteve, določene s to Uredbo, ki urejajo emisijo snovi v okolje. Še več, zbiranje »ogroža človekovo zdravje in povzroča škodljive vplive na okolje«. Prav zanimivo bi bilo videti, kako Termit izpolnjuje zahteve, navedene v 32. členu. Prepričan sem, da Termitov načrt zbiranja odpadkov – če sploh obstaja – ne vsebuje ustreznega opisa pričakovanih vplivov na okolje in človekovo zdravje z vidika zahtev iz prvega odstavka 10. člena te uredbe ter ukrepov za izpolnitev zahtev, določenih s predpisi, ki urejajo emisijo snovi in energije v okolje ali zbiranje posamezne vrste odpadkov; nima opisa ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje in človekovo zdravje pri predhodnem skladiščenju odpadkov v skladu s tretjim odstavkom 19. člena te uredbe; ni resnega opisa ukrepov za primer okoljske nesreče in omejitev njenih posledic, če gre za zbiranje nevarnih odpadkov; nima opisa nadzora nad masnim tokom odpadkov itn. Karkoli od tega prikazuje inšpekcijam, nima nobene povezave z razmerami na terenu.

Spoštovani minister, zaradi vsega naštetega Ministrstvo za okolje in ARSO Termitu ne moreta v skladu z 38. členom Uredbe v letu 2021 znova izdati okoljevarstvenega dovoljenja. To dovoljenje se omenjenemu podjetju ne sme izdati, ker ne izpolnjuje naslednjih pogojev:

- 1. Podjetje Termit je upravljavec neustrezne naprave za obdelavo odpadkov;**
- 2. v zvezi z obratovanjem naprave za obdelavo odpadkov niso zagotovljeni ukrepi za izpolnitev okoljevarstvenih, tehničnih in drugih zahtev iz predpisov, ki urejajo emisijo snovi in energije v okolje, ravnanje s posamezno vrsto odpadkov ali posamezen postopek obdelave odpadkov;**
- 3. predvidena obdelava ogroža človekovo zdravje in povzroča škodljive vplive na okolje, kar je vse dokazano z nizom petih analiz od leta 2017 do 2020.**

Skupaj ustavimo okoljski kriminal!

Termit prav tako krši 43. člen, ki govori o ukrepih za preprečevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje in človekovo zdravje: Termit ne izvaja ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje in človekovo zdravje zaradi emisij snovi in vonjav, raznašanja lahkih frakcij odpadkov v okolje zaradi vetra, razsutja ali razlitja odpadkov, hrupa, zlasti zaradi prevažanja odpadkov in njihove obdelave itn. Glede prevažanja naj samo dodam, da se nevarni in strupeni odpadki s tovornimi vozili

prevažajo skozi center Moravč, ki ima za to povsem neprimerno cestno infrastrukturo, pločniki pa so polni otrok iz osnovne šole in vrtca.

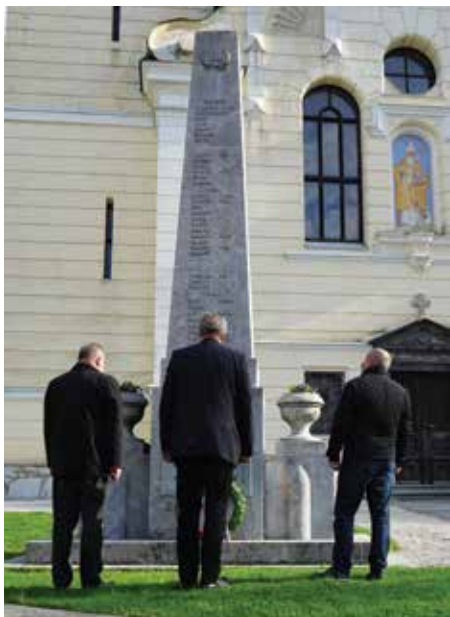
Spoštovani minister, naj na koncu poudarim, da smo v občini Moravče skrajno nezadovoljni z doslejšnjim nadzorom nad ekološko-kriminalnim delovanjem podjetja Termit. Inšpekcije so bile površne, formalne, nekatere pa celo pod sumom lukrativnega ogrožanja integritete (drugače rečeno, korupcije, izhajajoče iz omrežja »moravške hobotnice«, ki povečini povezuje ljudi iste stranke, od bivšega moravškega župana Rebolja do zloglasnega tovariša Isajloviča; gl. oddajo Ekstravizor, 22. 10. 2020, RTV SLO 1).

Če bi dejansko izvajali 60. člen Uredbe o inšpekcijskem nadzoru, ki ga opravljajo inšpektorji, pristojni za varstvo okolja, potem bi inšpekcija lahko hitro potrdila navedbe v tem pismu. Globe pa v Moravčah ne pomagajo več. Prosim Vas, da se osebno zavzame za moravški primer in na podlagi znanstvenih analiz ter strokovnih podlag v skladu s pravnim redom Republike Slovenije in Evropske unije odredite prenehanje ogrožajoče dejavnosti podjetja Termit in okoljsko sanacijo celotnega degradiranega območja, ki v posmeh vsemu slovenskemu okoljevarstvu sodi v območje Natura 2000.

Spoštovani minister, prosim Vas, da nam v okviru Vaših pristojnosti pomagata. Ne želimo si naše pravice iskati na slovenskih in na evropskem sodišču. Toda če bomo prisiljeni, se temu ne bo mogoče izogniti, prav tako ne izključujem priprav za akcije državljanske nepokorščine. Branimo svojo dolino, naše zdravje in življenja, branimo prihodnost naših otrok. Prosim Vas za dialog, da skupaj ukrenemo to, kar je potrebno, da Moravško dolino našim zanamcem pustimo zeleno in zdravo, Slovenijo pa zavežemo novi razvojni paradigmi. Pri Vašem delu za dobro Slovenije Vam želim veliko uspeha. Zdravja tudi.

S spoštovanjem,
dr. Milan Balažič
župan

V spomin žrtvam vojn

Župan dr. Milan Balažič je z delegacijo Občine Moravče pred 1. novembrom, dnevom spomina na mrtve oz. praznikom Vseh svetih položil vence pred spomenik padlim v prvi svetovni vojni, pred spomenik padlim v narodno-osvobodilni borbi med drugo svetovno vojno in pred spomenik žrtvam povojnih izvensodnih pobojev. V delegaciji Občine Moravče sta pri svečanem polaganju vencev sodelovala podžupan Marko Kladnik in varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar.

**Slava bojevnikom.
Slava osvoboditeljem.
Slava žrtvam.**

Prenos Cegunce v upravljanje Društva krajanov Spodnjega in Zgornjega Tuštanja

Spodpisom Najemne pogodbe med županom Občine Moravče in predsednikom društva Francijem Cerarjem je bilo območje Cegunce 14. oktobra 2020 preneseno v upravljanje Društva krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj (v nadaljevanju Društvo). To je slabih devet mesecev po začetku uradnega postopka za prenos lastništva z države na Občino Moravče.

Občina Moravče je namreč najprej morala doseči lastniški prenos Cegunce s Sklada kmetijskih zemljišč RS na Občino Moravče. Žal pa smo ob tem prisiljeni znova opozoriti na neresnice, ki jih širi t.i. Lista bivšega župana Martina Rebolja. Na svoji spletni strani so namreč zapisali, da njihova Lista »pričakuje, da bo Občina Moravče nujno in čim prej poskrbela, da bo v upravljanje Cegunce dobilo DK Tuštanj«. S tem zapisom ustvarjajo lažni vtis, da se to še ni zgodilo. O prenosu upravljanja smo na spletni strani Občine Moravče že poročali. Neresnična je tudi navedba, da se je s tem postopkom začelo v mandatu prejšnjega župana Rebolja. Uradni postopek za lastniški prenos Cegunce z Države na Občino Moravče se je začel 17. januarja 2020 s Prošnjo za prednostno rešitev vloge pri parcelaciji zemljišča za prenos zemljišča iz Sklada kmetijskih zemljišč na Občino Moravče. Postopek se je nadaljeval z Vlogo za prenos lastništva, ki je bila s strani Občine Moravče Skladu posredovana 25. marca 2020. S Pogodbo o neodplačnem prenosu zemljišč med Skladom in Občino je postopek stopil v sklepno fazo 24. aprila 2020. Vpis v zemljiško knjigo je bil izveden 17. junija 2020.

Predsednik Društva Franci Cerar je povedal, da je hvaležen dr. Milanu Balažiču za hitro posredovanje in reševanje težav z lastništvom Cegunce, saj so krajanje Tuštanja te površine uredili in zanje skrbijo že več kot deset let. Cerar upa, da bodo epidemiološke razmere spomladi omogočile slovesni prenos lastništva na Društvo.

Župan dr. Milan Balažič pa je k temu dodal: »Rebolj ni bil sposoben v 14 letih izvesti nobenega resnega projekta, zdaj ko se stvari dogajajo s polno paro, pa si jih hoče prilastiti. Dejansko je tam, kjer bi morali biti projekti, za seboj pustil prazne omare. Ni se lepo kititi s tujim perjem«.

Podpora Občine Moravče ob dnevu sladkorne bolezni

Sladkorna bolezen velja za eno najbolj razširjenih boleznih sodobnega časa. Po ocenah mednarodne zveze diabetikov ima sladkorna bolezen 463 milijonov ljudi.

V Sloveniji reševanje problematike sladkornih bolnikov in ozaveščanje javnosti poudarja Zveza Društev diabetikov Slovenije, ki med drugim ob svetovnem dnevu sladkorne bolezni širi tudi simbolno akcijo osvetljevanja javnih in kulturnih objektov z modro barvo.

Simbolni akciji »Obarvani v modro« se je letos pridružila tudi Občina Moravče, ki se zaveda problematike razširjenosti sladkornih bolnikov tudi v lokalnem okolju.

V ta namen podpore projektu je bilo 13. novembra zvečer pročelje stavbe Občine Moravče osvetljeno z modro barvo, saj smo dan kasneje, 14. novembra, obeležili svetovni dan sladkorne bolezni.

Tema svetovnega dneva sladkorne bolezni 2020 je »**Medicinske sestre in sladkorna bolezen**«. Obeležitev je torej še posebej namenjena ozaveščanju o ključni vlogi medicinskih sester pri podpori osebam, ki živijo s sladkorno boleznijo.

Poslopje Občine Moravče obarvano v modro

Slovenija se je znova obarvala vijoličasto

Tudi letos smo tretji četrtek v novembru (19. novembra) obeležili svetovni dan raka trebušne slinavke. Tudi Občina Moravče je podprla dejavnosti ozaveščanja z namenom, da bi čim več ljudi seznanili z rakom trebušne slinavke, predvsem pa jih podučili o njegovih simptomih ter tako po svojih močeh prispevala k zgodnejšemu odkrivanju te bolezni, ki še vedno terja previsok davek.

Vsako leto pri nas namreč zbolijo čez 400 ljudi, okoli 380 jih umre.

Za lažjo predstavo: to je za kar osem avtobusov ljudi! Pet let po diagnozi živi le še okoli pet odstotkov obolelih. Čas je, da to žalostno statistiko spremenimo. V znak prizadevanj za širjenje zavedanja o pomenu zgodnjega odkrivanja raka trebušne slinavke smo se tudi letos pridružili gibanju, ki je potekalo v številnih državah po Evropi in svetu – osvetlili smo občinsko stavbo na Vegovi 9 v vijoličasto barvo in s tem podprli kampanjo, s katero je v slovenskem prostoru začelo Združenje EuropaColon Slovenija, ki zastopa bolnike z raki prebavil, tudi z rakom trebušne slinavke.

Če vas je 19. novembra pot zanesla mimo občinske stavbe, veste, da je bila osvetljena vijoličasto, ker je to barva, ki simbolizira ozaveščanje o raku trebušne slinavke. Tega dne so bile osvetljene še številne druge stavbe v več kot tridesetih državah po vsem svetu. Naredimo vsi skupaj korak v smeri boljšega stanja na področju tega raka.

In če že govorimo o njem ter o pomenu čim zgodnejše prepoznavne, navedimo tudi znake, ob katerih moramo biti pozorni in pojdimo k zdravniku. Kot pravijo v Združenju EuropaColon Slovenija, so znaki raka trebušne slinavke naslednji: splošno slabo počutje, bolečina v žlički in/ali v sredini hrbta, izrazita nepojasnjena izguba telesne teže, svetlo blato, zelo temen urin. Zato vam, drage občanke in občani, svetujemo, da se v primeru naštetih težav čim prej obrnete na svojega izbranega zdravnika.

Nove moči na Osnovni šoli Jurija Vege Moravče

BESEDILO: TADEJA OCEPEK in JAN GAMBERGER, FOTOGRAFIJI: OSEBNA ARHIVA

V letošnjem šolskem letu smo na Osnovni šoli Jurija Vege medse sprejeli nove učitelje, ki so se že privadili na novo okolje, sodelavce in učence. Več o sebi bosta povedala dva izmed njih ...

Nova učiteljica

TADEJA OCEPEK

»Začetek novega šolskega leta je bil letos tudi zame prav poseben, saj sem pričela s poučevanjem geografije in izbirnega predmeta nemščina na Osnovni šoli Jurija Vege v Moravčah. Pravijo, da je vsak nov začetek težak, moj pa je bil, zahvaljujoč prijetnemu kolektivu in pridnim ter vedoželjnim učencem, mnogo lažji. Oboji so me zelo lepo sprejeli medse, tako da se prav vsako jutro z veseljem pripekljem iz »megle« v s soncem obsijane Moravče.

Poučevanje geografije mi je v veliko veselje, saj rada potujem in raziskujem nove kraje ter jih poskušam približati tudi učencem. Pri pouku nemščine pa spodbujam predvsem praktično uporabo jezika in se trudim, da se učenci pri učenju tujih jezikov tudi zabavajo in učijo preko igre. Poleg dela v razredu sodelujem tudi v projektu MEPI – Mednarodno priznanje za mlade, ki na šoli poteka že nekaj let.

Trenutno šolanje poteka na daljavo. S poukom na daljavo sem se srečala že spomladi na prejšnji šoli. Želim pa si, da se kmalu spet vidimo v šoli, kajti nič ne more nadomestiti pristnega stika z učenci v razredu.«

Tadeja Ocepek, učiteljica geografije in izbirnega predmeta nemščina, na severnem tečajniku (66° 32' 35") v bližini mesta Rovaniemi, kjer je tudi uradno prebivališče Božička.

Glede šolanja na daljavo novi učitelj Jan Gamberger priporoča rutino in organiziran urnik, v katerem mora biti tudi čas za odmor in športne dejavnosti.

»Spoštovani učenci in vsi radovedni bralci in bralke Moravških novic! Pred branjem vas naprošam, da naredite skupaj z menoj 10 počepov in 10 poskokov. Hvala. Tako, sedaj smo pa pripravljeni.

Sem Jan, in ne, niste ugotovili pravilno, ne poučujem športne vzgoje, ampak sem novi učitelj dodatne strokovne pomoči v vrtcu, osnovni šoli v Moravčah in Vrhpolju.

Veseli me, da se vam lahko predstavim, saj osebno menim, da je povezanost in sodelovanje učiteljev z učenci, starši in ostalo okolico izredno pomembno. Zato bom izredno vesel, če me boste kdaj pocukali za rokav ali pisali na elektronski naslov jan.gamberger@osmoravce.si in me povprašali za kakšen nasvet glede branja, pisanja in učenja. Priporočam pa vam lahko tudi dobro nadaljevanko, film in še raje knjigo. Vesel pa bom tudi vaših predlogov za kakšno zanimivo popotniško pot. Upam in veselim se, da se bomo lahko čim prej osebno pogovarjali in ne dvomim, da bomo skupaj premagali vse zagate, tudi virus.

Ker nas bo šolanje na daljavo očitno še nekaj časa spremljalo, vam priporočam, da si čim prej vzpostavite rutino in si organizirate urnik, ki se ga boste držali. V ta urnik seveda ne pozabite vključiti tudi kratkih odmorov in športne sprostitev.

Ostanite zdravi!«

Novi učitelj

JAN GAMBERGER

Šolanje na daljavo drugič in funkcioniranje v družini - postavljanje meja (prvi del)

BESEDILO: mag. NIKA CERAR, univ. dipl. psih.

Zaradi preprečevanja širjenja okužbe s koronavirusom so šole ponovno zaprle vrata za vse učence. Ponovno se srečujemo z novimi izzivi.

Pomembno je organizirati čas

Ker so večinoma starši še v službah, se je z otroki potrebno dogovoriti za dnevni ritem. S tem je večja možnost, da otroci naredijo, kar je potrebno, se naučijo organizirati svoj čas, kot tudi to, da si ga uspešno razporedijo in opravijo potrebne naloge – tako za šolo kot dom.

V primeru, da ste ostali doma tudi starši, zjutraj in tudi preko dneva poskrbite zase in za svoje počutje. Kako? Delajte opravila, ki vas sproščajo, umirjajo, vas polnijo z energijo. Nekaj predlogov: namesto vožnje v službo, odidite na sprehod; zaplešite svoj najljubši ples; zapojte pesem; telovadite; preberite pozitivno misel in si jo ponavljajte ... počnite tisto, kar vas veseli. To vam bo pomagalo, da boste lažje »krmarili« in se spopadali z zahtevami dneva.

Nekateri učenci so v šolo prihajali s prevozom, drugi peš. Namesto tega se sedaj sprehodite, zaplešite, se razgibajte. Z otrokom naredite urnik učenja, videokonferenc, gibalnih odmorov, prostočasnih dejavnosti, gibanja in čas za obroke. Za gibalni odmor lahko na primer izpraznijo koš v sobi, naredijo 10 počepov ...

Z načrtovanjem do boljše izrabe časa

Značrtovanjem se učijo razpolagati s časom, si razporediti naloge, tudi pomembnost nalog – kaj najprej, kaj pozneje, na kakšne načine to narediti, hkrati razvijajo občutek, koliko časa porabijo za posamezna opravila. Načrtovanje omogoča boljšo izrabo časa in večjo učinkovitost dela. Rutina daje otroku občutek varnosti, zbranosti in pomirjenosti. Otrok ve, kaj ga čaka tisti dan, oziroma kaj lahko pričakuje. To je pomirjujoče še predvsem za tiste otroke, ki jih spremembe zmedejo. Sčasoma začne vse početi sam, in sicer zaradi sebe in ne zgolj zato, da bi ugodil staršem. To vpliva na njegovo samostojnost, odgovornost in samopodobo. Na kratko bi lahko rekli, da rutina otroka navaja na red in disciplino.

Dobro je, da se napiše načrt (dnevni ali tedenski, odvisno od poznavanja nalog, ki jih je potrebno opraviti, nekatere so znane že na začetku tedna, druge ne) in se ga obesi na vidno mesto. Otroke je potrebno vključiti v načrtovanje. Vsak večer se z njim naredi analizo, kako uspešen ali uspešni (če gre za vse člane družine) smo bili pri doseganju dnevnih ciljev.

Skupaj pripravljajte obroke

Dnevno rutino je potrebno na novo vzpostaviti - tako zase kot za otroke. V šoli so obroki organizirani. Vse pripravijo kuharji v šolski kuhinji. Doma je sedaj drugače. Malico lahko pripravite skupaj že en dan prej ali si jo pripravi otrok sam. Jedilnik za cel teden sestavite skupaj. Nekaj idej: sendvič, toast, ki ga le še dokonča, puding, slani muffini, testo za mini pico, ki jo delno spečete (lahko tudi zamrznete), kasneje jo obloži po lastnih željah in speče na izbrani dan ... Zjutraj si skuha čaj in ga prelije v termovko ... Z načrtovanimi in vnaprej pripravljenimi obroki za malico ne mine preveč časa med učenjem. To je zelo pomembno, da možgančki ostanejo »ogreti« in ni potrebno ponovnega »ogrevanja« za nadaljnje učenje. Po učenju, je dobro, da se razgibajo. Če imate doma hišnega ljubljence, ki potrebuje gibanje, ga odpelje na sprehod. Po tem pa lahko pomaga pri pripravi kosila npr.: olupiti krompir in ga da kuhati. (se nadaljuje)

Teden otroka 5. - 11. oktober 2020

BESEDILO: SANJA PODGORNİK

Od 5. do 11. oktobra 2020 je potekal Teden otroka. Letošnja tema se je glasila **ODGOVOR JE POGOVOR**. Letos se je namreč Teden otroka povezal s praznovanjem 30. obletnice delovanja TOM telefona za otroke in mladostnike.

TOM je telefon za otroke in mladostnike, ki deluje v okviru Zveze prijateljev mladine Slovenije. V prvi vrsti je TOM nastal kot čustvena opora otrokom in mladim, ki se v procesu odraščanja srečujejo z različnimi vprašanji, dilemami ali stiskami. Na brezplačni telefonski številki lahko svetovalcem zaupajo svoje težave ali jih prosijo za nasvet in dodatne informacije. Anonimnost in zaupnost pogovora in klicateljev sta zagotovljeni. Mladi lahko pokličejo na TOM **vsak dan**, tudi ob nedeljah in praznikih, **med 12. in 20. uro** na brezplačno številko **116 111** ali pišejo na **tom@zpms.si**.

V času Tedna otroka zveze in društva prijateljev mladine organizirajo različne prostočasne in razvedrilne aktivnosti za otroke v vseh večjih krajih po Sloveniji. Z raznolikimi dejavnostmi smo Teden otroka obeležili tudi na naši šoli, predvsem preko dnevov dejavnosti, ki so jih izvedli v posameznih oddelkih.

Na šoli se vedno veliko dogaja, tako v razredih kot doma, v času pouka na daljavo. Z vami bi radi delili delčke naše ustvarjalnosti. Tokrat smo gradili iz lego kock.

Karantene in podaljšanje počitnic

BESEDILO: SANJA PODGORNIK

Šolsko leto 2020/2021 smo začeli v šoli. Upoštevali smo ukrepe in priporočila, kar je v praksi pomenilo, da smo nosili maske, držali varnostno razdaljo, učenci so bili v matičnih učilnicah in se niso mešali ter še ogromno drugih ukrepov, na katere smo se že navadili.

Razredi v karanteni

Prišel je oktober in z njim povečano širjenje koronavirusa tudi v naših krajih. Ta se je odločil obiskati tudi OŠ Jurija Vege, in sicer je v karanteno zaradi okužbe odšel najprej en razred, v istem tednu sta mu sledila še dva. Za učence teh treh razredov je bil organiziran pouk na daljavo.

In kako so karanteno doživeli učenci enega izmed razredov?

»V soboto zvečer smo učenci našega razreda prejeli obvestilo, da smo uradno v karanteni. Prvi dan pouka na daljavo nismo imeli videokonferenc, ampak smo navodila prejeli v Microsoft Teams. Torek je bil poseben, saj smo za vsako uro na urniku imeli srečanje z učiteljem preko videokonferenc. V torek zvečer nam je razredničarka poslala tedenski razpored konferenc – naslednje dni smo imeli približno 3 videokonference na dan, za ostale ure pa smo dobili navodila za samostojno delo. V karanteni je bilo v redu, saj smo imeli več prostega časa, a vseeno bi v šoli lažje razumeli snov.«

Ponovno monitorji namesto tabel

Pred jesenskimi počitnicami pa so se razmere poslabšale in sledilo je šolanje na daljavo za učence predmetne stopnje, učenci od 1. do 5. razreda pa so bili v šoli. Počitnice so že skoraj minile, ko smo prejeli okrožnico Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, s katero so nas seznanili, da je ministrica za šolstvo, znanost in šport dr. Simona Kustec izdala sklep o spremembi šolskega koledarja in podaljšanju jesenskih počitnic za osnovne šole do 8. novembra 2020. Kako bo naprej, pa bomo še videli.

Zaključek jesenske zbiralne akcije starega papirja

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: EKOKOORDINATORICE

V petek, 9. oktobra 2020, smo zaključili jesensko akcijo zbiranja starega papirja. Glede na trenutne razmere smo veseli odličnega odziva, saj smo v Moravčah (vrtec in šola) zbrali kar 19.200 kg, na POŠ Vrhpolje pa 4.860 kg starega papirja.

Kot smo napovedali že pred pričetkom zbiralne akcije, smo tokrat sredstva, ki smo jih pridobili iz zbranim papirjem, namenili šolskemu skladi z namenom, da dokupimo športne pripomočke za naše otroke in učence. V teh dneh že potekajo dogovori, s čim bi obogatili naše športne aktivnosti.

Zahvala in pohvala vsem, ki ste papir zbirali, ga dostavili in ga tudi skrbno odlagali!

Obvestilo knjižnice Daneta Zajca, Moravče

V teh težkih časih vas ne moremo povabiti v naše knjižnice. Pogrešamo druženje z vami na različnih dogodkih. Zato smo za vas pripravili vrsto spletnih dogodkov. Vsak dan lahko na naši spletni strani in FB straneh naših knjižnic najdete zase tako otroci kot odrasli.

	OTROCI	ODRASLI
PON	Nekoč, nekje...: pravljíčna urica z Laro	Literarni ponedeljek
TOR	Poigravimo se preko spleta	Nove priložnosti za učenje
SRE	Igračarije: izdelajmo igračo z Laro	Potopisno predavanje
ČET	S pravljico po svetu: pravljíčna urica s Pravljíčno Frtino	Domoznanski večer
PET	Igrarije: poigravimo se z Laro	Naučite svojega otroka razmišljati: Nastja Mulej
SOB		Na valovih besed

Naredimo dovolj za kolesarsko varnost naših najmlajših?

Prometne varnosti tudi v negotovih časih, ki jih narekuje širjenje koronavirusa, ne smemo zanemariti. Kolesarjenje kljub zaostrenosti ukrepov ostaja dovoljeno, zaradi izjemnih uspehov naših profesionalnih kolesarjev pa kolo med Slovenci postaja še bolj priljubljeno.

S tem v mislih so si pri programu Varno na kolesu zastavili vprašanje, ali so vsi kolesarji primerno ozaveščeni o pomenu prometne varnosti. Pri tem moramo v ospredje postaviti predvsem prometno varnost otrok, zato so se organizatorji programa za oceno izobraževanja na področju varnosti v prometu med otroki obrnili na slovenske učitelje. S pomočjo programa Varno na kolesu se je v preteklih letih izobrazilo že več generacij kolesarjev, letos pa bo sporočilo o prometni varnosti in spoštovanju cestno prometnih predpisov po Sloveniji poneslo več kot 10.000 osnovnošolcev iz 140 osnovnih šol. Kaj pa o tem menijo učitelji?

So starši slab vzor za mlade kolesarje?

Po mnenju učiteljev, ki so sodelovali v spletni anketi, se njihovi učenci večinoma zavedajo pomena nošenja čelade in spoštovanja predpisov, a po njihovi oceni med učenci od 6. do 9. razreda čelado še vedno uporablja le zaskrbljujočih 10 %, slaba polovica učencev pa nošenju čelade ne pripisuje posebnega pomena. Anketa je pokazala, da tudi starši ne postavljajo najboljšega vzora na tem področju, saj se po oceni učiteljev le 13 % staršev popolnoma zaveda pomena čelade in spoštovanja predpisov. Več učiteljev je v sklopu odprtega vprašanja poudarilo, da bi tudi starše morali bolj aktivno vključevati v ozaveščanje o tej temi, saj prav slednji s svojimi dejanji postavljajo zgled za otroke.

Smo na dobri poti, a je do cilja še daleč

Učitelje smo tudi povprašali, ali predvideni učni načrti vključujejo dovolj gradiv na temo varnega kolesarjenja in varnosti v prometu. Dve tretjini učiteljev menita, da je učni načrt na tem področju pomanjkljiv, želijo pa si predvsem jasnejših smernic v učnem načrtu, več praktičnega dela in delavnic. Učitelji se sicer strinjajo, da smo na dobri poti, a moramo še naprej vztrajno stremeti k cilju, da bo v učnih načrtih dovolj gradiv, ki bodo omogočila varno vključitev najmlajših v promet. Rezultati ankete so dodatno pokazali, da program Varno na kolesu učiteljem olajša priprave na kolesarski izpit. Kot eno izmed prednosti programa so izpostavili dejstvo, da razpisane naloge spodbujajo učence, da o prometu razmišljajo iz drugega, praktičnega zornega kota in ne samo v okviru teorije, zato je takšen program več kot dobrodošel.

Učitelji si želijo več posluha s strani občinskih svetov in pristojnih

Učitelje smo povprašali še po oceni urejenosti kolesarskih poti v šolski okolici. Rezultati so pokazali, da po mnenju učiteljev kar četrtina poti sploh ni zadostno urejenih, zelo

urejenih pa je le 6 %. Ta podatek je zaskrbljujoč, saj je kot prvi korak za varno kolesarjenje potrebno zagotoviti ustrezno infrastrukturo tako za najmlajše kot za širšo lokalno skupnost. Učitelj so mnenja, da bi morali v ozaveščanje o prometni varnosti med otroki vključiti tudi lokalno skupnost, želijo pa si tudi več angažiranosti občinskih svetov na tem področju in več posluha pristojnih za ureditev potrebne infrastrukture.

S programom Varno na kolesu bo letos kolesarilo 10.000 otrok

Včasih, ko se zdi, da prav vsi Slovenci navdušeno kolesarimo, ne preseneča, da so aktivnosti v sklopu programa Varno na kolesu ponovno pritegnile veliko število učencev. V času Evropskega tedna mobilnosti je 10 šol, ki so na pobudo programa Varno na kolesu postale ambasadorke varnega kolesarjenja, izvajalo kolesarske dneve, v sklopu katerih so se učenci lahko preizkušali na kolesarskih poligonih, se odpravili na izlete po okolici in dopolnili svoje znanje na številnih poučnih delavnicah. Letos bo v programu Varno na kolesu, katerega nosilec je družba Butan plin, sodelovalo kar 10.000 učencev iz 140 slovenskih osnovnih šol. Sodelujoči učenci so v oktobru že pognali kolesa in se podali v svet cestno prometnih pravil - med drugim so opazovali poti v šolski okolici, analizirali nevarne odseke in spoznavali, kako mora biti opremljeno varno kolo. Zaradi trenutnih razmer šole sicer ne morejo izvajati vseh predvidenih aktivnosti in bodo z opravljanjem nalog nadaljevale, ko bo to ponovno mogoče. Več o letošnjih kolesarskih podvigih preberite na spletni strani www.varnonakolesu.si.

Čebelarstvo na Moravškem

BESEDILO: BARBARA AVSEC, FOTOGRAFIJE: IRENA URBANIJA, MATJAŽ KOČAR, ARHIV ČD MORAVČE

Začetki čebelarstva segajo že davno v preteklost, ko so skoraj pri vsaki domačiji imeli v sadovnjaku čebelnjak in čebele, ki so družini zagotavljale ne samo med kot hranilo in zdravilo, ampak tudi pridelek sadja in ajde. Nekatere domačije so imele celo po dva čebelnjaka. Čebelarili so pretežno s panji kranjčiči, ki so jih z vozom in konji vozili na pašo v bližnja pašna področja na resje, kostanj, lipo ... Nekateri čebelarji so imeli tudi po 100 panjev in so kakšno leto toliko iztržili za med, kolikor je »vrglo par volov«.

Začelo se je pred stotimi leti

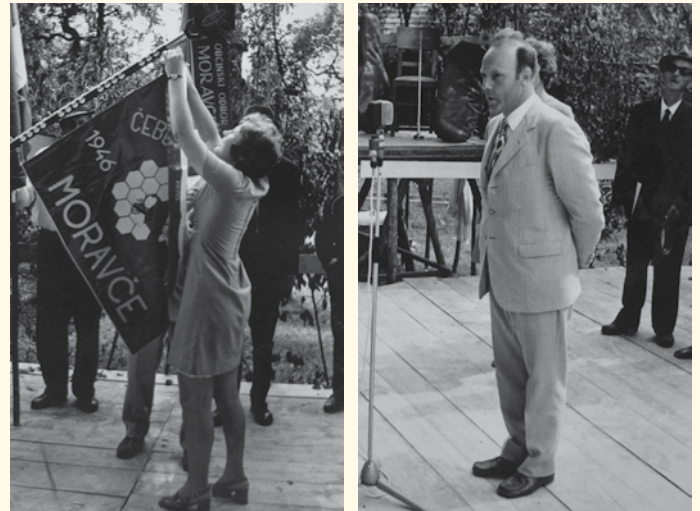
Leta 1919 in 1920 se je 38 moravških čebelarjev vključilo v **Čebelarstvo podružnico za Brdski sodni okraj**, ki tako predstavlja začetek organiziranega čebelarjenja v naših krajih. Podružnica je čebelarstvo v Moravški dolini pospeševala tako, da je občasno prirejala tečaje in strokovna predavanja v Moravčah, Pečah, na Vrhpolju, v Zalogu in Zgornjih Kosezah.

Po vojni prva čebelarstva združba na Moravškem

Konec leta 1945 se je skupina dvanajstih čebelarjev zanesenjakov odločila, da ustanovi svojo prvo čebelarstvo združbo na Moravškem, **Čebelarstvo družino Moravče**, ki je delovala v okviru takratne Čebelarstva podružnice v Domžalah. Število članov se je večalo, zato so ustanovili **Čebelarstvo društvo Moravče**, ki je bilo 3. septembra 1952 že sprejeto v takratno Zvezo čebelarstev za Slovenijo.

Za društvo je bilo usodno leto 1955, saj je v naše kraje prišel Jugoapis, ki je na Moravškem razpostavil

svoje nakladne panje. Številni čebelarji so takrat opustili čebelarjenje in društvo je prenehalo z delovanjem. Po propadu Jugoapisa pa so se čebelarji

ponovno organizirali v **Čebelarstvo družino Moravče**, za katero je bilo prelomno leto 1970, ko so na občnem zboru sklenili, da bodo organizirali kulturno zabavno prireditev »Čebelarstvo tabor«. V gradu Tuštanj so 16. avgusta, kot drugi v Sloveniji, razvili

svoj **čebelarstvo prapor**. Boter prapora je bil direktor Medexa, g. Aleš Mižigoj.

Čebelarstvo tabor je zaradi velikega zanimanja postal tradicionalna prireditev in so jo kasneje organizirali v Zalogu in v Moravčah. Čebelarstvo družina je postajala vse bolj številčna in močna, zato je leta 1973 sledilo preoblikovanje v **Čebelarstvo društvo Moravče**. Za mlade čebelarje je društvo poskrbelo tako, da je na šoli ustanovilo čebelarstvo krožek, ki je imel pri šoli svoj čebelnjak z nekaj panji čebel za pouk.

Leta 1973 se je Čebelarstva družina Moravče preoblikovala v Čebelarsko društvo Moravče.

Lastni čebelarski dom

Po letu 1975 je društvo pričelo z iskanjem lokacije in s pripravami za izgradnjo društvenega čebelnjaka. Za člane društva je bil 1. september 1980 poseben dan, saj so takrat pričeli z gradnjo svojega **čebelarskega doma** v Zalogu. Gradili so ga pretežno čebelarji sami in vanj vložili preko 3 000 delovnih ur. S pomočjo donatorjev in Občine Moravče so dom leta 2000 tudi slovesno odprli. **Ob praznovanju 60-letnice delovanja so člani praznovanje združili še z odprtjem asfaltiranega cestnega odseka mimo čebelarskega doma.**

Aktivni tudi v različnih projektih

Od leta 2007 društvo aktivno sodeluje v projektu Čebelarske zveze Slovenije in pomaga osnovni šoli in vrtcu pri izvajanju Tradicionalnega slovenskega

zajtrka. Ob Dnevih odprtih vrat čebelarskih društev povabimo otroke iz vrtca in osnovne šole ter vse občane na ogled čebelnjakov in čebelarskega doma. Sodelujemo tudi na različnih turističnih prireditvah, ki jih popestrimo z medenimi izdelki naših članov.

Leta tečejo ...

Leta 2017 so se prireditve ob praznovanju 70-letnice samostojnega delovanja našega društva udeležili tudi predstavniki sosednjih čebelarskih društev in predstavnika ČZS g. Boštjan Noč in Marko Alauf. Slavnostno akademijo smo izvedli v Kulturnem domu Moravče. Leto 2019 je bilo za nas še posebej

Stari pripomočki čebelarjev

praznično, saj smo v sodelovanju s ČD Dolško, ČD Lukovica, ČD Krtina Dob in ČD Domžale izpeljali velik projekt. Z izdajo skupnega zbornika in s strokovnim simpozijem ter slavnostno akademijo v Čebelarskem centru na Brdu pri Lukovici smo obeležili **100-letnico ustanovitve Čebelarske podružnice za Brdski sodni okraj**, iz katere so kasneje izšla vsa omenjena čebelarska društva.

**V društvu velik poudarek namenjamo tudi nenehnemu izobraževanju naših članov, saj bomo le tako lahko še naprej skrbeli za ohranjanje naše čebele – kranjske sivke.
Naj medi!**

Po med k moravškim čebelarjem!

BESEDILO: mag. TATJANA ČOP, FOTOGRAFIJE: PONUDNIKI

Predstavitve ponudnikov lokalne hrane v naših Novicah je bila zelo lepo sprejeta. Oglasili so se bralci, ki so povedali, da niso vedeli, da je toliko ponudnikov v Moravški dolini. Prejela pa sem tudi pobudo enega izmed čebelarjev, naj se na podoben način predstavijo tudi čebelarji, ki na domu prodajajo med, nekateri pa tudi druge medene izdelke.

Vabimo vas, da pri moravških čebelarjih poskusite več vrst medu. Zanimivo bi bilo, če vam uspe kupiti med vsakič od drugega čebelarja. Čebelarji so veliki zanesenjaki in, podobno kot njihove čebele, garači. Največja nagrada pa so zdrave čebele in kupci, ki se

vračajo in s tem dajo njihovem delu še večjo težo in smisel. V spodnji preglednici predstavljamo čebelarje v Moravški dolini, ki ponujajo med oziroma nekateri tudi druge »medene« izdelke. Predhodno jih nujno pokličite, da se boste dogovorili za način plačila in prevzema. In ne pozabite – tudi to je nakup in se je potrebno tako tudi obnašati – obrazna maska, minimalna razdalja in razkuževanje rok.

Naj vam tekne!

K predstavitvi vabimo prav vse ponudnike hrane v občini Moravče. V kolikor vas nismo predstavili v osmi številki Novic iz Moravške doline oziroma v spodnjem seznamu, pošljite opis svoje ponudbe s kontakti na naslov moravske.novice@moravce.si.

Jože Avbelj

041 820 756

Zg. Koseze 2 b,
1251 Moravče

Slavka Krušnik

070 577 075

Zgornja Javoršica 7
1251 Moravče

Franci Osolnik

041 839 820

Selce 2
1251 Moravče

**Janez Osolnik
Gostišče Detelca**

041 739 410

Trg svobode 15
1251 Moravče

**Branko Peterka
Peplast d.o.o.**

041 753 617

Šlandrova 9a
1251 Moravče

Franci Peterka

041 629 501

Češnjice 24
1251 Moravče

Peter Pirnat

041 841 080

Zg. Tuštanj 1
1251 Moravče

Jože Prelovšek

041 550 142

Gorica 1
1251 Moravče

Anton Ravnikar

040 856 142

Zalog 42
1251 Moravče

Andrej Rokavec

041 732 989

Gora pri Pečah 10 a
1252 Vače

Dejan Urankar

070 744 679

Čebulova 8
1251 Moravče

Irena Urbanija

070 213 168

Vegova 40
1251 Moravče

Cvetni prah – koristen dodatek naši prehrani

BESEDILO: dr. NATAŠA LILEK, FOTOGRAFIJE: ARHIV ČZS

Čebelji pridelki že od nekdaj slovijo kot naravna in zdrava živila. Najbolj poznan čebelji pridelek je seveda med, čebele pa v naravi nabirajo tudi cvetni prah. Cvetni prah ali pelod je mikroskopska struktura, značilna za vsako cvetočo rastlinsko vrsto, predstavlja pa osnovo za spolno razmnoževanje rastlin.

Čebele imajo v naravi posebno nalogo, saj je njihovo telo oblikovano tako, da lahko prenašajo cvetni prah iz rastline na rastlino. Temu pravimo opraševanje, ki je bistvenega pomena za ohranjanje biotske pestrosti, pridelavo sadja in zelenjave ter tudi drugih kulturnih rastlin, pomembnih v prehrani ljudi in živali. Cvetni prah čebele nabirajo tudi za lastno prehrano. Drobna mikroskopska zrna lepijo med seboj in oblikujejo drobni grudici, ki ju na posebnem mestu, ki se imenuje košek in se nahaja na njihovih zadnjih nožicah, prinesejo v panj.

Sočasno lahko nosijo le dve taki grudici. Cvetni prah za čebele predstavlja vir številnih hranilnih snovi, ki so pomembne za življenje čebelje družine. Brez cvetnega prahu čebelje družine ne bi preživele, kar nakazuje njegovo resnično vrednost. Vsebuje ogljikove hidrate, prehransko vlaknino, beljakovine, aminokislino, maščobe in maščobne kisline, elemente, vitamine in druge funkcionalne spojine. Vse to so snovi, ki jih v svoji prehrani potrebujemo tudi ljudje. Zaradi ugodne hranilne sestave in uporabe v prehrani ljudi, čebelarji čebelam odvzamejo del cvetnega prahu. Na vhode v čebelje panje namestijo naprave, ki se imenujejo osmukaniki in ob prehodu čebel skozi te naprave jim grudice cvetnega prahu odpadejo v zbirni predalček. Tako pridobljenemu cvetnemu prahu, ki se tudi največ uporablja v prehrani ljudi, pravimo osmukanec, vendar to poimenovanje ni zelo pogosto.

Hranilna vrednost cvetnega prahu osmukanca je različna in je odvisna tudi od botaničnega porekla cvetnega prahu, saj je navadno končni pridelek mešanica grudic cvetnega prahu različnih barv. V Sloveniji v večini pridelujemo mešan oz. večvrsten

Pomembno je, da ga ustrezno shranimo. Če ga uživamo v svežem stanju, je shranjevanje v hladilniku ali zamrzovalniku nujno potrebno, saj je svež cvetni prah osmukanec mikrobiološko občutljivo živilo. Cvetni prah osmukanec, ki ga pridelajo čebele, naj ne bi povzročal alergij, saj ga zaužijemo. Vseeno pa se ljudem, občutljivim na cvetni prah, pred prvo uporabo priporoča previdnost in se svetuje, da ga začnejo uživati postopoma v manjši količini, ki jo vsakodnevno povečujejo. Priporoča se, da na dan zaužijemo eno do dve jedilni žlici cvetnega prahu, lahko pa tudi več. Najbolj se priporoča, da ga pred uživanjem namočite v tekočino. To je lahko voda, mleko, sadni ali zelenjavni sok, lahko ga namočite v jogurt, kisló smetano ali pa z njim posujete različno sadje, ga uporabite kot sestavino v sadni solati ali pa ga kombinirate z medom, sladoledom, kosmiči itd. Načinov uživanja je veliko in si jih lahko prilagodite svojemu okusu. Cvetni prah osmukanec je primeren za uživanje v vseh življenjskih obdobjih. Vključujemo ga lahko v prehrano otrok od 1. leta starosti naprej, koristen je pri vegetarijanski prehrani, zaradi nizke energijske vrednosti pa ga lahko uživajo tudi sladkorni bolniki. Uživa se ga neprekinjeno od enega do treh mesecev, kar lahko večkrat na leto ponovimo. Cvetni prah osmukanec je bogat vir hranilnih snovi. Še posebej izstopa po visoki vsebnosti prehranske vlaknine, ki je pomembna za normalno delovanje našega prebavnega sistema, vsebuje tudi nekatere za delovanje našega organizma nujno potrebne elemente (kot so npr. kalij, magnezij, kalcij, fosfor, železo, mangan ...). Vsebuje vitamine A, D, E, vitamine skupine B in vitamin C ter tudi fenolne spojine, v največji meri flavonoide, ki lahko delujejo kot potencialni antioksidanti. Zaradi številnih funkcionalnih sestavin je cvetni prah osmukanec predmet številnih raziskav, ki nakazujejo na njegovo antioksidativno, protivnetno, protialergijsko in protimikrobno delovanje. Ugodno naj bi vplival tudi na imunski sistem, saj njegovo uživanje vpliva na povečanje odpornosti organizma. Priporočajo ga pri podhranjenosti, pomanjkanju energije, apatičnosti ter za povečanje fizične in psihične sposobnosti. Največji dokazan terapevtski učinek klinične vrednosti je zmanjšanje simptomov pri benigni hiperplaziji prostate. Študije, narejene na živalskih modelih, so pokazale, da deluje proti slabokrvnosti, arteriosklerozi, osteoporozni in alergijam. **Dandanes, ko v hitrem tempu življenja pozabljamo na uravnoteženo prehrano, imamo slabe prehranske navade, uporabljamo hitro pripravljena živila, živila, ki so zaradi postopkov pridelave in predelave osiromašena hranilnih snovi, se lahko spomnimo na besede antičnega grškega filozofa, pisatelja in zdravnika Hipokrata, ki je dejal: »Hrana naj bo vaše zdravilo in vaše zdravilo naj bo vaša hrana«. Cvetni prah osmukanec je koristen dodatek naši vsakdanji prehrani.**

cvetni prah. Dobite ga lahko pri slovenskih čebelarjih, saj velja, da je najbolje uživati čim bolj svež cvetni prah osmukanec iz okolja, v katerem živimo.

15 let od prve peneče medice

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: TOMAŽ SAMEC

Na pobudo vodstva ČZD Maribor je bila leta 2002 ustanovljena Sekcija izdelovalcev medenih pijač, ki je združila izdelovalce medenih pijač iz cele Slovenije. Vloga sekcije ni bila samo druženje, ampak tudi da čebelarje preko tečajev, tako teoretično kot tudi praktično, usposobi za izdelavo medenih pijač. Kakovost njihovih končnih izdelkov medenih pijač pa se je preverjala z vsakoletnim ocenjevanjem medenih pijač.

Čebelarji so hitro nadgrajevali svoje znanje o pridelavi medenih pijač. A kmalu to ni bilo več dovolj. Zato je zaživela ideja, da dopolnijo svojo ponudbo medenih pijač še s penečo medico oz. kot so jo takrat poimenovali »medena penina«. V sekciji so takrat imeli srečo, da je bila ena od predavateljic poznavalka »šampanjske« metode izdelave penin. Ga. Silva Podlesnik je bila pripravljena pripraviti ustrezna navodila in tudi voditi celoten tečaj izdelave peneče medice. Čebelar se na svoji čebelarški poti venomer uči in tako se je pet čebelarjev opogumilo, da se udeležijo prvega tovrstnega tečaja. In po enem letu jim je s skupnimi močmi uspelo, da so v Mariboru prvič svetu predstavili penečo medico na god sv. Martina. Nad kakovostjo prve peneče medice so bili presenečeni tako prvi udeleženci tega tečaja, predavateljica kot tudi ocenjevalna komisija.

Peneča medica je tako najmlajša med medenimi pijačami. In je sad vrhunskega znanja slovenskih izdelovalcev medenih pijač, kakovostnega slovenskega medu in izdelave po klasični šampanjski metodi. Vsebuje od 9,0 do 15,0 vol. % alkohola, minimalni tlak peneče medice mora biti najmanj 3,0 bara. Glede na ostanek neprevretega sladkorja pa ločimo suho, polsuho, polsladko in sladko penečo medico.

Čebelarji smo tako ponosni na penečo medico, ki jo lahko ponudimo ob posebnih priložnostih, kot so poroka, slavnostni dogodki, slavnostne večerje in podobno.

(Tomaž Samec je svetovalec za varno hrano pri Javni svetovalni službi v čebelarstvu)

Tudi vi pišete zgodbe, povesti, pesmi ...?

Vabimo vas, da nam pošljete svoja literarna dela v objavo. Izbor med prejetimi deli bo opravila strokovna komisija. Če boste želeli, lahko prejmete mnenje komisije in pregled lektorskih popravkov. Vsi želimo biti še boljši, kaj ne?

uredništvo

Sosedov stric

BESEDILO: MIRA SMRKOLJ

Iz radia se zasliši znana pesem. O, kako se je razveselim! To je pesem mojega otroštva in odraščanja. Vzbuja mi polno spominov. Na radiu so jo včasih vrteli kar naprej, sedaj pa jo slišim redkokdaj, zato je moje veselje še toliko večje. Zapojem zraven.

*Tam za gozdom ob potoku
stari mlin mi še stoji,
z mahom že je ves preraščen,
mi spomin budi.*

Besedilo še vedno znam na pamet. Ko se pesem izteče, me prešine, da prav tako, kot imam jaz rada

to pesem, je moj sosed, ki je bil mlinar, ni maral. Ko je prišel v leta in je prenehal z mlinarstvom, je ugasnil radio, kadar so jo vrteli. Pa ne zato, ker ne bi maral glasbe, ampak besedilo ga je tako spominjalo na njegov mlin, ki je obmolknil in ga je začel preraščati mah.

Sosed France je mlin podedoval po očetu. V njem je mlel belo, črno moko in stopal žitna zrna v kašo. Kmetje mu za mletje niso plačevali z denarjem, saj ga niso imeli, ampak so mu plačevali tako, da je odvil merco od zrnja ali moke. Znan je bil po tem, da je vzel dobro merco. Mlel je 48 let. Poročil se ni, na kmetiji je živel skupaj s sestro in nečakinjo. Nekateri so govorili, da se ni poročil zato, ker mu je v zgodnjih fantovskih letih pes odgriznil velik del ušesa in se je vse življenje počutil zaznamovanega. To se je zgodilo zato, ker se je rad postavljaj pred drugimi. Ko je bil v družbi, se je bahal, da gre lahko k vsakemu psu. »Men noben pes nič ne naredi,« je zatrjeval. Šel je k psu, čeprav so mu to odsvetovali. Pes je skočil vanj in ker je bil France manjše postave, je pes dosegel obraz in mu odgriznil del ušesa. To je postalo del njegove prepoznavnosti in zgodba o tem se vleče iz roda v rod.

Meni je bil sosed France zelo zanimiv, čeprav otrokom ni bil najbolj naklonjen. Očetu je velikokrat rekel: »Pa kaj jo vodiš kar naprej s seboj, sam pri-di, da se bova kaj pomenila.« A sem vedno šla z očetom k njemu na obisk. Če sta se pogovarjala

kaj neprimernega za otroška ušesa, sem morala pa v kuhinjo k teti.

Hecno se mi je zdelo, ker si je sosed rad drgnil hrbet ob vogale hiše, drevo ali ob vogal omarice. Vedno ga je srbel hrbet. Imel je tudi navado, da je s komolcem dregal ljudi. Vedno, ko je hotel kaj zanimivega povedati in da je sogovornika držal v pozornosti, je pristopil zaupno k njemu, ga dregal s komolcem in govoril: »Saj veš, kokr nalaš (kakor za nalašč).«

Skoraj vsak dan sem bila pri njih, ker sem hodila k njim po mleko. Ko sem čakala, da je mlinarjeva nečakinja Lojzka pomolzla, sem rada raziskovala naokoli. Vse mi je bilo zanimivo. Ko sem vstopila v hišo, sem stopila v hodnik ali vežo, kot smo ji takrat rekli. Bila je zelo temačna in kamnita. V njej je ob steni stala velika tehtnica in vreče, rjave in bele. V rjavih je bila pšenica, v belih pa moka. Rada sem si ogledovala te vreče, privlačil me je tudi vonj po pšenici in moki. Stric, kot sem mu rekla, je včasih prišel iz mlina, da se je malo odpočil. Na glavi je nosil bel pekovski klobuk, ki se mi ni zdel več čisto bel, lase pri strani in obrvi pa je imel bele. Celodlačice v nosu je imel bele. Rad me je vprašal po kakšnih domačih novicah, včasih peljal v mlin in mi kaj razložil. Srečanja z njim sem se veselila in vsakokrat v pričakovanju čakala, če bo prišel. Sama nikoli nisem smela stopiti v mlin. Tudi stehal me je občasno na tehtnici v veži, na kateri je tehtal žito ali moko in govoril, da moram več jesti, ker nisem imela veliko kilogramov. Bila sem zelo suha.

Zgodilo se je, da je moral v mlinu opraviti nekaj popravil. Strankam je na vrata napisal listek in jih seznanil s tem, da mu ne bi nosili žita. Ker je hotel čim bolj učeno napisati obvestilo, je napisal: »MLIN JE ZAPRTO, KER JE POTRTO!«

O njem sem poslušala doma in pri drugih sosedih veliko zgodb. Vse so se mi močno vtisnile v spomin. Nekoč so praznovali njegov god. Prijatelj iz sosednje vasi, ki je bil mojster igranja na citre, mu je igral na citre, drugi so izvabljali melodijo z drugih preprostih glasbil iz narave in peli. Pri tem so ga zraven veselo pili. Ko so zaključili veseljačenje, je bil prijatelj citrar tako pijan, da je pustil citre pri slavljencu, ker se je bal, da bi jih po poti domov kaj poškodoval ali celo izgubil.

Ker lastnik kar cel teden ni prišel ponje, je slavljenca zamikalo, da bi se preizkusil v igranju. Vsak dan je malo vadil in po tednu dni izvabil iz glasbila preprosto melodijo. V nedeljo zjutraj je stopil do soseda, mojega očeta Štefana in ga povabil za poslušalca: »Pridi, boš slišal, kako igram na citre!« Oče je moral iti na sredino travnika, da je poslušal in ugotavljal, katero pesem je zaigral. Čez čas je prišel poizvedovat, kako se sliši. Ker je bil radoveden, kako se sliši igranje na prostem, je moral iti igrati tudi oče. Tako sta izmenjaje vlekla po strunah in ugotavljala,

kdo od njiju bolje igra. Sosed se je sam oklical za boljšega: »Jaz bolje brenkam kot ti.« Na vso moč je vlekel po strunah in zato izvabljal glasnejši zvok. Pa se je počasi odtrgala prva struna in druga... Ko je lastnik citer prišel po svoj instrument, ga je našel v zelo klavrnem stanju. Žice so visele z instrumenta in le žal mu je bilo lahko, da jih kljub pijanosti pred tednom dni ni vzel s seboj.

Druga zgodba govori o tem, da se je postavljaj s tem, da je imel vse boljše od drugih. Pri nas in pri njem so klali prašiča. Svinjsko kožo sta oba, moja mama in sosed nesla h kožarju v odkup. Ker sta oba čakala, da bosta prišla na vrsto, je sosed pogledal kožo, ki jo je prinesla mama in rekel kar na pamet: »Maja je težja!« Pa so stehali obe in koža, ki jo je prinesla mama, je bila za 10 kg težja. Dobila je več denarja zanjo kot on. Za malo se mu je zdelo in se ji je kar hitro pobral izpred oči. Ni je počakal, da bi šla skupaj domov.

Znan pa je bil tudi kot človek, ki je rad potegnil drugega za nos. V tem je bil prav talentiran. Čeprav je vsak, kdor je imel večkrat stik z njim, že vnaprej vedel, da ga bo že nekje dobil, so mu vsakokrat nasedli. Nekoč je prisedel k sovaščanu, ki se je z vozom mudil v večjem kraju po opravkih. Prav prijetno sta kramljala tja in nazaj. Ob slovesu mu je France rekel: »Ojoj, vidiš, tako sva se zaklepetala, da bi ti skoraj pozabil povedati, kaj mi je naročil Viderski Francelj. Rekel je, naj ti povem, da je zate že pripravil, za kar sta se zmenila. Lahko prideš k njemu po led, samo naložiš ga in odpelješ.«

Voznik se je zahvalil in čez čas šel po led. Nič ni razmišljal. Ko je povedal, po kaj je prišel, se je ta začel na ves glas smejati. »Kakšen led neki! Potegnil te je. Spet je nekoga nahecal. Prejšnji teden je nekoga poslal po niks (nemško nič) in enega po augenmas. Revež je vso pot ponavljal to besedo, da je ne bi pozabil. Kako mu to rata!« »To je bilo zadnjič, da me je nahecal,« je bolj sebi kot Franceljnu govoril sovaščan. A ko je naslednjič prišel v stik z njim, se je vse ponovilo. Je pač znal!

Nekoč se je skregal s sosedom – z mojim očetom in mu je zagrozil: »Nikoli več ne prestopim tvojega praga!« Pa se je čez čas ohladil, prišel k hiši in rekel: »Na obisk sem prišel. Praga pa nisem prestopil, ampak sem ga preskočil.« In oba sta se zasmejala.

Ko je bil že v letih, bolan in v bolnišnici, je rekel zdravnikom, da mora iti domov, da nima časa biti tam. Pa so ga vprašali, kaj ima doma tako nujnega za postoriti, pa je rekel:

»Par glav zelja imam za zribat.« Pa žal tega ni dočakal.

Starega mlina že zdavnaj ni več. Odropotal je v zgodovino. Tudi soseda ni več, a ostaja živ v spominih starejših prav zaradi njegovih posebnosti in zgodb.

Mene tudi pesem Tam za gozdom...vedno spomni nanj. Rada se ga spominjam. »Sej veš, kokr nalaš!«

Rokodelski kotiček

BESEDILO: BRANKA BIZJAN, FOTOGRAFIJE: VEČ AVTORJEV

Začel se je mesec november in ukrepi za zaježitev epidemije so poostreni, zato rokodelci izvajamo naše delavnice na svojih domovih, navodila za delo pa pripravi mentor za določeno delavnico. Veliko delamo tudi ob pomoči video povezav in tako izpopolnjujemo naše delo.

Pridne roke ustvarjajo tudi v osami

V času od zadnjega pisanja so bili člani in članice zelo delovni, saj so naredili veliko lepih in uporabnih izdelkov. Med mnogimi so čudovite lesene sklede, peharji, pletenine, košare, maske in še veliko drugih izdelkov. Vedrana Golorej in Branka Bizjan sta nadaljevali s kaligrafskim tečajem in vsak dan na FB strani objavita lepe misli napisane na roko.

Delo z rokami je zelo pomembno za ohranjanje psihičnih in fizičnih sposobnosti. Ohranjanje stikov med člani, čeprav le po elektronskih povezavah, je tudi zelo pomembno, saj si pri izdelavi izdelkov pomagajo z navodili in nasveti. Tako postajajo izdelki še lepši in bolj dodelani. Fotografije naj povedo več.

Tudi zima bo pestra

Skupaj s Krajevno knjižnico Daneta Zajca bomo mesečno pripravili video delavnico, ki jo boste lahko videli na FB strani knjižnice in Rokodelcev. Rokodelci se pripravljamo na novoletno delavnico, ki bo letos drugačna. Dogovorili smo se, da bomo medsebojno novoletno obdaritev poslali po pošti, o čemer vam bomo poročali v naslednji številki.

Ostanite zdravi, spremljajte nas na naši FB strani in ustvarjajte z nami.

Letos se ne bomo toliko družili in obdarovali, darila za naše najbližje pa naj bodo izvirna – na primer unikatni rokodelski izdelki. Lahko jih naredite sami ob pomoči naših navodil in spletnih delavnic, ali pa jih naročite pri naših rokodelcih. Mi pa smo vedno na voljo za vaša vprašanja.

Krajša nogometna jesen

BESEDILO: TONI BRODAR, FOTOGRAFIJA: MATJAŽ MIHALINEC

Letošnji jesenski del sezone je bil predčasno končan 22. oktobra, ko je država razglasila prepoved vseh nenujnih dejavnosti, med katere je že par dni prej uvrstila samo nogomet mladih, kasneje pa je odlok začel veljati tudi za vse ostale selekcije. Edini, ki še vedno vztrajajo pod strogimi in učinkovitimi zaščitnimi ukrepi, so člani ekip, ki igrajo 1. slovensko nogometno ligo.

Člani postali strup za Zasavce

Članska ekipa NK Termit Moravče je tako v oktobru odigrala tri srečanja. V izjemno zahtevnih vremenskih pogojih, kjer je bila tudi vidljivost na meji, je po neverjetnem preobratu s 3:2 v Kisovcu premagala tamkajšnjo Svobodo in dopolnila zasavski dvojček zmag, po tisti zmagi proti trboveljskemu Rudarju. Doma so s 3:0 premagali letos močno pomlajeno zasedbo Kolpe, potem pa so jim tik pred začasno prekinitvijo lige z enakim izidom na Kodeljevem zagodli igralci Slovana. Po sedmih odigranih srečanjih se moravška ekipa nahaja na 9. mestu, takoj za mesti, ki vodijo v ligo za prvaka (če ta sploh bo). Preden se liga deli, bi moralo biti spomladi odigranih še osem tekem. Naj vam še ponudim statistični »sladkorček«. Miha Capuder - Kic je v lanski in letošnji jeseni skupaj dosegel 10 zadetkov, kar ga uvršča na četrto mesto strelcev v ligi. (op. avtorja: spomladanski del je odpadel, zato takšna primerjava)

Prva liga ni težava

Starejši dečki (U 15) so v oktobru samo stopnjevali svoje predstave v prvoligaški družini MNZ. Po prvi zmagi so oktobra dodali še dva čista uspeha, v gosteh so se znesli tako nad Dobom kot Svobodo iz Ljubljane, doma pa remizirali z vodilnim Interblockom. Tako so upravičili njihov nastop v prvi ligi, kjer so novinci. Po sedmih odigranih srečanjih so z 11 točkami na visokem 7. mestu med 15 klubov. Prve točke so se v svojem tekmovanju razveselili tudi mlajši dečki (U 13), ki so v zadnjem mesecu odigrali le eno srečanje. Doma so ob polčasu že vodili proti Iliriji, se nato znašli v zaostanku, a tekmo rešili z izenačenjem 3:3.

Mladincem zadnji jesenski nastopi ne bodo ostali v najlepšem spominu, čeprav je obetalo bolje. Na gostovanju pri Olimpiji so ob polčasu celo vodili, a je mnogo daljša klop prevesila na stran mladeničev iz prestolnice. Tudi z domače tekme proti Vrhniki ter gostovanja v Kisovcu so odšli z igrišča sklonjenih glav, a nikoli dotolčeni.

Spomladi bo več kot dovolj možnosti, da se dvignejo po lestvici navzgor, saj so v njihovem tekmovanju razlike minimalne.

Tudi pri dekletih velja, da na mladih svet stoji

Tudi najmlajši so odigrali še nekaj tekem pred prekinitvijo sezone. Ekipa U 11 je na začetku oktobra gostovala pri Brinju Grosuplje, kasneje pa še v Kamniku. Ekipi U 10 je ostala le ena neodigrana tekma, sicer pa so bili prisotni v Jevnici in Medvodah, že prej pa so doma gostili tudi kamniško ekipo.

Zaradi znanih ukrepov je odpadel turnir devetletnikov v Moravčah, osemletniki pa so v oktobru igrali vsaj še v Komendi, preden je tudi njim poslabšanje razmer v državi preprečilo nastop v Kisovcu.

Naša mlada dekleta so nabirala dodatne izkušnje v Radomljah. V prejšnji številki Novic je bila napovedana tekma proti kolektivu, ki že leta načrtno dela v dobrobit ženskemu nogometu, in bi se morala zgoditi v

Ekipa U 15 je premagala Svobodo z rekordno razliko 11 proti 1

Moravčah. Muhasto jesensko vreme je botrovalo k prestavitvi tekme, ki so jo odigrale na igrišču z umetno travo v Radomljah. Punce so se odlično borile in

priznale premoč le za en zadek (4:3).

Vadi doma, ostanj zdrav

Preden se poslovimo od letošnjega leta po tekmovalni plati, še pogled k veteranom. Po zelo spremenljivi sezoni so za nekaj več zadovoljstva poskrbeli z zmago proti Mengšu, ki so ga v moravškem športnem parku premagali s 4:1. Zadnja tekma, ki so jo izgubili v Šmartnem pri Ljubljani proti ekipi Črnuč, pa je zaslužna za mešane občutke. Čeprav je bila pobuda na strani moravške ekipe, so domači slavili s 4:2. Na koncu pogled na lestvico niti ni slab, peto mesto in tri točke zaostanka za tretjim mestom ne sme preveč pokvariti razpoloženja. Razpoloženja pa naj vam ne pokvari niti trenutno stanje v državi. Najbolj pomembno je, da ostanemo odgovorni, tako drug do drugega, kot do samih sebe. Na klubskih družabnih omrežjih ste si že lahko ogledali nekaj videoposnetkov, kako ostati aktiven tudi v teh drugačnih časih, spomladi pa se vsi vrnemo zdravi in močnejši, tako tisti na igrišču, kot vsi tisti, ki jim bije srce za NK Termit Moravče – zunaj igrišča.

Kostanj v Društvu upokojencev

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

Tudi letos je v Društvu upokojencev zadišalo po kostanju. Pridna člana sta nabrala debelega. Žal čas ni bil naklonjen večji skupini, da bi ga skupaj pekli, k sreči pa takrat še skupini desetih. Skuhali so ga na društvenem malem kuhalniku za kavo. Ker je bil debel, se je lepo lupil. Udeleženci so sedeli na varni razdalji. K sladkemu kostanju se prilaga tudi nekaj tekočega in lepa, prijateljska beseda. Kostanja je še veliko ostalo in zmenili so se, da ga bodo tako kuhali še nekaj torkov za druge skupine. Toda naknadno so se pogoji druženja še zaostri in tako je ostalo pri enkratnem kostanjevem pikniku, prijetnem.

Seveda so si člani društva želeli, da vsi ostanemo zdravi in da se bo življenje spet normalno odvijalo ter da bi bil piknik naslednje leto zopet zunaj ob peči in z več člani.

ZB za vrednote NOB Moravče ob dnevu mrtvih

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

Ob prazniku dnevu mrtvih so člani ZB za vrednote NOB Moravče obiskali spomenike NOB po občini. Letos je to moralo biti v varni medsebojni razdalji in z maskami. So pa veseli, da jim je prav v tem času uspelo prenoviti črke na spomeniku v Veliki vasi. Ob tej priliki se tudi zahvaljujejo vsem domačinom ob spomenikih, ki skrbijo za okolico. Pred spomeniki NOB v moravškem parku se je 15 let odvijala komemoracija 31. oktobra. Letos so se člani odbora, občinska svetnica Brigita Barlič in praporščak na ta dan in na tem mestu le poklonili v spomin, seveda zaradi korona časa razporejeni v skladu s trenutno odredbo. Predsednik ZB za vrednote NOB

Moravče Martin Rebolj je izrazil globoko spoštovanje vsem borcem, ki so dali življenja v vojnah, da mi danes živimo v miru. Pietetno so se poklonili tudi padlim, ki so vklesani na spomenikih v parku in na bližnji stavbi: 185 imen padlih borcev iz Moravč in 25 imen iz širšega območja, od tega 29 talcev, pa spomenikoma znanemu borcu - rojaku Milanu Janežiču in narodnemu heroju Jožetu Klanjšku - Vasji.

Društva tudi v teh časih ne mirujejo

BESEDILO: DRUŠTVO KRAJANOV SP. IN ZG. TUŠTANJA in TATJANA ČOP

Društva na Moravškem še niso bila tako pasivna kot letos. A ne po svoji volji!

Pa vendar se v društvih kljub oviram zaradi epidemije marsikaj dogaja – od spletnih delavnic in razstav, »zoom« glasbenih nastopov, prvomajske budnice v »komorni izvedbi«, do takšnih pobud, ki

jo tokrat predstavljamo. Gre za izvirno zamisel, s katero so se tudi v teh sivih dneh člani povezali in čutili, da so še vedno del skupnosti. Franci Cerar, predsednik Društva krajanov Spodnjega in Zgornjega Tuštanja je sredi novembra članicam in članom poslal pošto, ki so se je le-ti zanesljivo razveselili. V nadaljevanju povzemamo vsebino spremnega dopisa predsednika društva, vsa ostala društva pa vabimo, da bralce Novic iz Moravske doline tudi v tem času seznanjate z vašim delom ali načrti.

Cenjeni člani, cenjene članice,

Letošnje leto, ki se počasi izteka, nam je pripravilo veliko nelagodja in neprijetnih situacij, ki jih nismo pričakovali ter nanje nismo bili pripravljeni. Govorimo seveda o koronavirusu in vseh posledicah, ki jih je le-ta prinesel s seboj. Privaditi smo se morali na drugačen način življenja, kot smo ga bili vajeni pred tem. Pomembno je, da upoštevamo navodila ter da ostanemo zdravi. Seveda nam pri tem ni lahko, vendar si želim, da bi se te nadloge čimprej rešili in prišli v normalne tire.

Cenjeni člani, cenjene članice,

tudi društvena dejavnost ni bila takšna kot v preteklosti (brez našega Prvomajskega srečanja, delovnih akcij, druženja...). Na zveste člane društva pa nikakor nisem pozabil. V preteklosti je bilo veliko truda vloženega z vaše strani, da smo bili kos vsem nalogam, ki smo jih večinoma uspešno izpeljali. V tem letu na žalost nismo mogli izpeljati praktično nobene dejavnosti (izleta, pohoda ter drugih družabnih srečanj), zato sem se odločil, da vam v teh trenutkih društvo vsaj malo polepša te turbne in težke dneve.

V piceriji Pri Jurku v Moravčah boste lahko naročili eno jed po vašem izboru, za kar vam prilagam bon, ki ga boste pri tem vnovčili. Hrano vam lahko dostavijo, možen je tudi osebni prevzem, če pa bo picerija odprta, se lahko odločite in jo obiščete.

Franci Cerar

Predsednik društva krajanov Sp. in Zg. Tuštanja

^{1 2 3 8}
Tvztan Društvo
Tuštanj krajanov naselij
Spodnjega in Zgornjega Tuštanja

Gozdnogospodarski načrt GGO Ljubljana

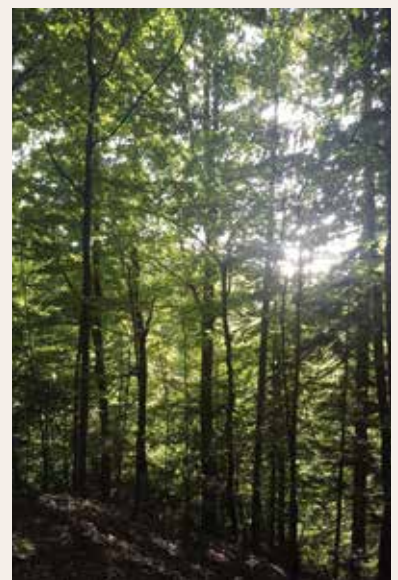
BESEDILO: GGO LJUBLJANA

Vprvi polovici novembra se je začelo zbiranje pobud v zvezi z izdelavo GG načrta gozdnogospodarskega območja Ljubljana in lovsko upravljalnega načrta za Zasavsko LUO za obdobje 2021–2030.

Zavod za gozdove Slovenije zbira pobude in predloge v zvezi z izdelavo gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarskega območja Ljubljana in lovsko upravljalnega načrta za Zasavsko lovsko upravljalno območje za obdobje 2021–2030.

Zavod za gozdove Slovenije zbira pobude in predloge do 31. decembra 2020 na spletnih obrazcih (ločeno za gozdnogospodarske načrte območij in lovsko upravljalne načrte območij), objavljenih na spletni strani Zavoda za gozdove Slovenije na naslovu:

www.zgs.si/on2021.

Medicinske sestre in sladkorna bolezen

Tema svetovnega dneva sladkorne bolezni 2020 (14. november) je bila »Medicinske sestre in sladkorna bolezen«. Cilj kampanje je povečati ozavešanje o ključni vlogi medicinskih sester pri podpori osebam, ki živijo s sladkorno boleznijo.

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO):

- medicinske sestre predstavljajo 59 % zdravstvenih delavcev;
- svetovno negovalno delovno silo predstavlja 27,9 milijona oseb, od tega je 19,3 milijona poklicnih medicinskih sester;
- je bilo globalno pomanjkanje medicinskih sester v letu 2018 5,9 milijona, 89 % od tega v državah z nizkim in srednjim dohodkom.

Število usposobljenih in zaposlenih medicinskih sester bi moralo naraščati za 8 % letno, da bi do leta 2030 premagali zaskrbljujoče pomanjkanje oseb v tem poklicu.

Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da bi morala skupna naložba, ki bi bila potrebna za dosego ciljev socialnega razvoja do leta 2030, znašati 3,9 tisoč milijard ameriških dolarjev (oz. cca 3,38 tisoč milijard evrov), od tega bi moralo biti 40 % namenjenih **plačilu zdravstvene delovne sile**.

Naložbe v zdravstveno delovno silo lahko vplivajo tudi na razvojne cilje izkoreninjenja revščine, na zagotavljanje vključujočega in pravičnega izobraževanja, na doseganje enakosti spolov z zaposlovanjem in na opolnomočenje žensk, pa tudi na spodbujanje dostojnega dela ter trajnostne in vključujoče gospodarske rasti.

Mednarodna federacija diabetikov (IDF) se obrača neposredno na politične odločevalce in medicinske sestre ter odpira razpravo o ukrepih, ki jih lahko sprejmejo, da bodo zdravstveni delavci najboljše pripravljene podpreti ljudi, ki živijo s sladkorno boleznijo v njihovi skupnosti, predvsem s pomočjo boljšega izobraževanja in povečanega financiranja.

Medicinske sestre omogočajo osebam s sladkorno boleznijo boljše življenje

Medicinske sestre so pomemben del skupnosti, saj opravljajo izjemno delo in podpirajo ljudi, ki imajo najrazličnejše zdravstvene težave. Tudi ljudje, ki živijo s sladkorno boleznijo ali pa jim grozi razvoj bolezni, potrebujejo njihovo podporo. Ljudje, ki živijo s sladkorno boleznijo, se soočajo s številnimi

izzivi, zato je ključnega pomena izobraževanje, saj se tako medicinske sestre opremijo z znanjem in jim s tem pomagajo. Mednarodna federacija diabetikov želi medicinskim sestram olajšati dostop do priložnosti, da se naučijo več o sladkorni bolezni in da lahko bolje pomagajo ljudem s težavami zaradi sladkorne bolezni.

Oktobra je bil na spletni strani Mednarodne federacije diabetikov na voljo spletni tečaj za medicinske sestre, s pomočjo katerega bodo lahko ocenile, kaj vedo o sladkorni bolezni, in izboljšale svoje znanje in razumevanje te bolezni.

Medicinske sestre spreminjajo pogled na sladkorno bolezen

Ker število oseb s sladkorno boleznijo po svetu še naprej narašča, postaja vloga medicinskih sester in drugega zdravstvenega osebja, ki vsi pomagajo osebam s sladkorno boleznijo, vse bolj pomembna pri obvladovanju vpliva sladkorne bolezni na posameznika. Medicinske sestre so pogosto prvi in včasih edini zdravstveni delavec, s katerim sodeluje posameznik, zato je kakovost njihove začetne ocene, nege in zdravljenja izredno pomembna.

Medicinske sestre so ključne:

- pri zgodnji diagnozi sladkorne bolezni, kar zagotovi takojšnje zdravljenje,
- pri zagotavljanju usposabljanja za (samo)vodenje in psihološko podporo ljudem s sladkorno boleznijo, da se preprečijo zapleti,
- pri odpravljanju dejavnikov tveganja za razvoj sladkorne bolezni tipa 2, da se prepreči njen nastanek.

Še vedno obstaja velika potreba po izdatnejšem izobraževanju in financiranju, da bi medicinske sestre po vsem svetu opremili s spretnostmi in znanjem za podporo ljudem, ki živijo s sladkorno boleznijo, in tistim, ki jim grozi razvoj sladkorne bolezni tipa 2.

Zato morajo izvajalci zdravstvenih storitev in vlade prepoznati pomen vlaganja v izobraževanje in usposabljanje. S pravim strokovnim znanjem lahko medicinske sestre izboljšajo težave pri ljudeh, ki živijo s sladkorno boleznijo.

Mednarodna federacija diabetikov bo v imenu oseb, ki živijo s sladkorno boleznijo, in njihovih bližnjih pozval k ukrepanju, s katerim bo od nacionalnih vlad zahteval, da priznajo pomembnost vloge in pomagajo medicinskim sestram pri oskrbovanju oseb s sladkorno boleznijo.

Prehladna obolenja in imunska odzivnost

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: EKOLOŠKA ZELIŠČNA KMETIJA KALAN

Jesen je čas, ko se veliko ljudi srečuje z obolenji dihal. Hladno jesensko vreme, megla, veliko vlage in topel, suh zrak v naših bivalnih prostorih. Manj sončne osvetlitve in manj gibanja na svežem zraku. Sprememba prehranskih navad z manj sveže zelenjave in sadja, ki sta izvor vitaminov, je pogosto eden od vzrokov za hiter razvoj bakterij in virusov.

Zelo hitro začnemo kašljati, zbolimo za prehladom ali nahodom in ne nazadnje za angino in gripo. V zadnjem času nas ogroža tudi virus, ki ga prej nismo poznali in še vedno ne vemo, kako se naj z njimi spopadamo. Pri vsem tem je zelo pomembno, da vzdržujemo visoko raven imunske odzivnosti. V prehrano vnesimo več sveže zelenjave, česen, črno redkev in pojejmo več surovega kislega zelja. Poskrbimo, da bo naš bivalni prostor dobro in pogosto prezračen, ko je sončen dan, pa pojdemo v naravo in se gibljimo do te mere, da se zadihamo.

Kako lahko povečamo imunsko odzivnost z zelišči?

Za krepitev imunskega sistema je zelo pomemben Ameriški slamnik *Echinacea purpurea*, ki ima klinično dokazano lastnost, da krepí naš imunski sistem in deluje tako preventivno kot kurativno, povečuje odpornost proti okužbam, učinkuje razkuževalno proti virusom in bakterijam, predvsem pri trdovratnih prehladnih obolenjih, gripi, angini in pljučnici. Lahko ga uporabljamo kot čaj ali pa v obliki pripravka. Odsvetujemo ga le otrokom mlajšim od 7 let in bolnikom z avtoimunimi boleznimi. Za lažje izkašljevanje oziroma za umiritev kašlja sta zelo priporočljiva Izop *Hyssopus officinalis* in

Zeliščna kmetija KALAN
Podlešje 12, 3233 Kalobje
tel.: 03 57 95 011, gsm: 041 311 884
e-pošta: zelisca@siol.net

dihala protivirusno in protibakterijsko, razkuževalno, zavira razvoj bakterij in uničuje glivice ter zavira nastanek vnetij.

Čaj Dobro jutro za boljše zdravje

Na kmetiji smo izdelali še zeliščno mešanico Dobro jutro, ki pomaga pri krepitvi dihalnega sistema, zoper bronhitis, bronhialno astmo in pri KOPB. Je dober kompenzator pri velikih spremembah temperature zraka. Ko se ob boleznih poveča telesna temperatura, je vsaj prve tri dni ni priporočljivo zbijati, če le ni previsoka, saj se s povišanjem temperature telo brani proti okužbam. Priporočamo pitje čaja Bezga *Samucus nigra* in Lipe *Tilia platyphyllos*. Cvetovi bezga pospešujejo potenje, izločanje izmečka, sluzi in seča ter pomagajo pri zdravljenju prehladne in vročinske bolezni, bolezni dihal, bronhitisa, kašlja, gripe, oslovskega kašlja ter pri začetni pljučnici. Čaj lipe pijemo pri potilni kuri ob vročini, obenem pa izboljšuje odpornost proti prehladu, gripi in katarju zgornjih dihal, preprečuje nahod ter pomaga pri gripoznih obolenjih, blaži krče, kašelj in pomirja telo.

Ameriški s. *Echinacea purpurea*

Izop *Hyssopus officinalis*

Žajbelj *Salvia officinalis*

Bezga *Samucus nigra*

Žajbelj *Salvia officinalis*. Okusen čaj izopa odpravlja odvečno sluz iz vsega telesa. Zaradi mnogih silno zapleteno sestavljenih učinkovin si z izopom lahko pomagamo pri številnih boleznih – predvsem za prsne in pljučne bolezni, kronični bronhialni katar, kronično vnetje sapnic, grla in žrela, vnetja žrelnic in hripavost, čisti kri, pomaga zoper nočno potenje jetičnikov, zasluženju črevesja in dihal, oslabelost prebavil, vodenico in zlatenico. Žajbelj deluje na

Pri povišani temperaturi in povečanemu potenju je prav, da zaščitimo ledvice. Pri tem si pomagamo tako, da pijemo čaj Šipka *Rosa canina*, ki lahko vsebuje tudi do 2000 mg vitamina C.

Zeliščarstvo Kalan - 25 let predanosti razvoju in kakovosti

Izkušnje so pokazale, da je zelo pomembno zaporedje uporabljenih zelišč, kako in kdaj si sledijo. Prvo, kar moramo upoštevati, je pa to, da imamo zelišča visoke kakovosti z veliko osebno znanostjo zdravnih učinkovin. Samo ime zelišča ni dovolj in

Petindvajset let znanja, izpopolnjevanja in skrbne odbire leg za posamezne rastline ter kozjanska neokrnjena narava so jamstvo za vrhunska zelišča.

prepričan sem, da nam slaba zelišča ne bodo koristila. To je bil tudi eden od vzrokov, zakaj sva se pred 25 leti z ženo odločila, da bova začela ekološko pridelovati najkakovostnejša zelišča na način, kot so ga poznali pred petdesetimi leti, z znanjem in opremo, ki je sedaj na voljo.

Vsa zelišča ročno posadimo iz doma pridelanih sadik, ročno okopljemo in pobereemo, ročno odberemo vse, kar ne sodi v čaj, posušimo v sušilnici in

Lipa *Tilia platyphyllos*

Šipek *Rosa canina*

in ročno zrežemo ali osmukamo. Zeliščem smo dali ustrezne pogoje za rast. Izkazalo se je, da je to pravilno. Zemlja nam je dala vrhunski pridelek. S tako pripravljenimi zelišči lahko rešimo veliko težav, kar nam vsakodnevno potrjujejo tudi naše stranke. Smo prva registrirana zeliščna kmetija v Sloveniji, ki se izključno ukvarja s pridelavo in pridelavo zdravih in aromatičnih rastlin. Že 25 let ekološko pridelujemo 40-45 različnih zelišč, ki jih sami prodajamo s svetovanjem o uporabi in pripravi.

Če imate tudi vi težave, nas pokličite in skupaj bomo poiskali rešitev zanje. Čaje in druge izdelke vam pošljemo po pošti. Pokličite nas na telefonski številki 03 579 50 11 ali 041 311 884.

Propolis in njegova široka uporabnost

BESEDILO: TOMAŽ SAMEC

Propolis je čebelji pridelek, ki je sestavljen iz več kot 300 različnih komponent. Flavonoidi so eni od glavnih komponent v propolisu ne glede na lokacijo pridobivanja. Ta čebelji pridelek ima v čebelji družini zelo široko uporabnost, med njimi se čebele bojujejo tudi proti vdoru številnih mikroorganizmov v njihovo družino.

Pozitivni učinki propolisa na človeka so poznani že iz antičnih časov. Tako se je njegova široka uporabnost razširila v ljudski medicini. V zadnjih desetletjih se je na podlagi številnih raziskav in pozitivnih rezultatov propolis močno razširil v kemijski, farmacevtski in tudi živilski industriji.

Propolis se uporablja samostojno v različnih oblikah kot tudi v številnih izdelkih, ki vsebujejo različne koncentracije propolisa. Njegova uporabnost pri človeku je tako zunanja kot notranja. Bogati nabor številnih biološko aktivnih snovi v propolisu so čebeljo družino skozi tisočletja obvarovale pred negativnimi vplivi iz okolja. Čebelar je skozi zgodovino čebelo dobro opazoval in vso pozitivno delovanje propolisa prenesel v svoj krog družine in tako se njegova široka uporabnost širila iz roda v rod vse do danes.

Želimo vam prijetno doživetje tega čebeljega pridelka, ki ga je čebelar pridelal skupaj s čebelami. (Tomaž Samec je svetovalec za varno hrano pri Javni svetovalni službi v čebelarstvu; seznam virov je na voljo v uredništvu)

Še vsaka pandemija se je enkrat končala

BESEDILO: LJUDMILA NOVAK, poslanka EP

Od marca letos, ko je bolezen Covid-19 v vsilo udarila v države članice Evropske unije (EU), je minilo že več kot pol leta. Novi koronavirus bo do učinkovitega cepiva ostal huda motnja, ki se je pojavila v našem družbenem sistemu. Konec pomladi smo mislili, da je najhuje mimo, a danes kaže, da to šele prihaja. Tega virusa zdravniki in drugo zdravstveno osebje ne bo zmoglo premagati, če se vsak posameznik v tem boju ne bo zavedal svoje odgovornosti.

Naj na tem mestu ponovno pozovem vse nas, da se držimo ukrepov za zaježitev virusa Covid-19, ki jih priporoča zdravstvena stroka. Nosimo maske, skrbimo za čistočo rok in vzdržujemo varnostno razdaljo. Če so pri zaježitvi novega koronavirusa pomembna odgovorna dejanja vsakega posameznika, pa je ob tem ključno tudi poenoteno delovanje Evropske unije (EU).

V Evropskem parlamentu podpiramo napoved predsednice Evropske komisije Ursule von der Leyen o krepitvi Evropske agencije za zdravila in evropsko agencijo za biomedicino in odločitev za poenotenje naročanja zdravil in zaščitne zdravstvene opreme na ravni EU. Prav tako me veselijo informacije, da vse več evropskih držav, še posebej pa Nemčija, sprejemajo obolele z virusom Covid-19 iz drugih držav članic EU. Če kdaj, potem mora biti EU solidarna prav danes.

A še vsaka pandemija v zgodovini človeštva se je končala, zato je v teh težkih časih ključno tudi to, da se kljub pandemiji ne oddaljimo od ciljev prihodnosti naših vrednot in našega skupnega razvoja, povezanega z zelenim dogovorom. Podpiram napoved komisije, da se bo 37 odstotkov sredstev iz 750-milijardnega sklada za okrevanje po pandemiji novega koronavirusa porabilo za cilje evropskega zelenega dogovora, pri čemer bo komisija 30 odstotkov sredstev za ta sklad pridobila z zelenimi obveznicami. Pomembno je, da ne odstopamo od naše dolgoročne demokratične vizije, ki mora vključevati tudi digitalizacijo, če želimo, da bo EU ostala konkurenčna v svetu.

EU je edinstvena politična skupnost, ki temelji na gospodarskem sodelovanju in vladavini prava. Države, ki med seboj trgujejo, so gospodarsko odvisne druga od druge, s čimer se možnost konfliktnih spopadov lahko izrazito zmanjša. Navsezadnje je to tudi temelj, na katerem stoji povojna Evropa.

N.Si

Med prejemniki certifikata kakovosti tudi Moravčani

BESEDILO: MIJA BOKAL, FOTOGRAFIJI: MARJANCA ŽUNIČ

Razvojni center Srca Slovenije je v oktobru izvedel četrto ocenjevanje rokodelskih in prehranskih izdelkov Srca Slovenije. Tokrat je 34 ponudnikov s 104 izdelki prejelo pravico do uporabe Kolektivne tržne znamke Srce Slovenije. Certifikat je bil podaljšan tudi 38 izdelkom, ki so bili pozitivno ocenjeni že leta 2016.

Pravico do uporabe znaka je tako prejelo 15 proizvajalcev prehranskih izdelkov in 19 rokodelcev iz Srca Slovenije. Med njimi so tudi ponudniki iz Moravške doline in okoliških krajev:

- **Sebastjan Zajc, Zajchek Woods (Podstran) za lesene metuljčke**
- **Franci Levičnik, Levmes (Moravče) za dve mesnini, in sicer klobaso za kuhanje in moravški šobelj**
- **Janez Osolnik, Detelca d. o. o. (Moravče) za Franove piškote in moravški med**
- **Mlinarjev sin d. o. o. (Orehovica) za testenine, izdelane iz moke mlina Rotar**

Prehranske izdelke so ocenjevali kuharski mojster Franci Jezeršek, etnolog prof. dr. Janez Bogataj in svetovalka za načrtovanje turizma in gostinstva doc. dr. Tanja Lešnik Štuhec. Pri ocenjevanju rokodelskih izdelkih je sodeloval oblikovalec Matej Zupančič.

Razvojni center Srca Slovenije organizira vsakokrat tudi slovesno podelitev certifikatov, ki pa je tokrat zaradi posebnih razmer v klasični obliki verjetno ne bo mogoče izvesti. Vseh 208 certificiranih izdelkov bo objavljenih v spletnem katalogu na spletni strani www.srce-slovenije.si.

Vsem prejemnikom certifikata čestitamo, bralce pa vabimo, da jih podprete z nakupom izdelkov.

Strokovna komisija in sodelavci Razvojnega centra Srca Slovenije (od leve proti desni): Franci Jezeršek, dr. Tanja Lešnik Štuhec, Tina Vatovec, Mija Bokal, Tina Pregel, Matej Zupančič, prof. dr. Janez Bogataj.

LAS
SRCE
SLOVENIJE

Začasna prekinitev aktivnosti Društva Lipa

BESEDILO: MARJAN RAVNIKAR, predsednik, FOTOGRAFIJA: LIPA DOMŽALE

Po sklepu Upravnega odbora je tudi Društvo Lipa - Univerza za tretje življenjsko obdobje Domžale v oktobru začasno prekinilo z izobraževalnimi, kulturnimi in športnimi aktivnostmi študijskih skupin, ob tem pa na NIJZ poslalo vlogo za pridobitev mnenja o izvajanju izobraževanja.

Nekatere študijske skupine so se odločile za delo preko spletne aplikacije ZOOM, itd. (španščina, nemščina, glasbene skupine, orientalski ples), vodstvo pa še vedno upa, da kmalu pride čas za normalno delo študijskih skupin v prostornih učilnicah, saj je ob pridobivanju znanja in izkušenj še kako pomembno tudi druženje. V tajništvu društva smo sicer na voljo v času uradnih ur, lahko pa pokličete na telefonsko številko društva ali predsednikovo številko prenosnega telefona (031 379 276). **O vseh nadaljnjih spremembah vas bomo sproti obveščali. Vsem želimo dobro zdravje in počutje ter vas lepo pozdravljamo.**

Kakšno je bilo študijsko leto?

Nekatere študijske skupine so lepe rezultate (o nekaterih smo pisali v prejšnji številki) dosegle že v začetku šolskega leta. Tako so zeliščarice novo študijsko leto začele v naravi. Mentorica Veronika jih je namreč povabila na ogled vrta zdravilnih in aromatičnih rastlin v Žalcu, ki stoji tik ob Eko hmeljarskem muzeju.

Kot je v daljši predstavitvi obiska v Žalcu zapisala Marina Kopač, jim je prav vsaka zdravilna rastlina pripovedovala svojo zgodbo, pa naj so bile to dišavnice ali Kneippova zelišča, seznanile pa so se tudi s pomenom in uporabo posameznih zelišč za vsakodnevne tegobe. Prijeten dan so zaključile z obiskom bližnje okolice in prepričanjem: *»Življenje sestavljajo leta, ki ne pomenijo nič in trenutki, ki pomenijo vse.«*

Veliko zanimanja tudi za restavratorstvo

Kot smo že pisali, je med novimi študenti in študentkami veliko zanimanja za nova znanja. Med slednjimi je tudi restavratorstvo - postopek, s katerim se nekaj prenove ali preuredi, navadno so to stare ali poškodovane umetnine. Namen študijskega programa je, da ob novih strokovnih znanjih s tega področja osvojite predvsem konkretne postopke za obnovo in ohranjanje umetnin, hkrati pa študijski krožek prinaša tudi znanja o preventivni zaščiti umetnine, upočasniti ali ustaviti njihovo propadanje. Mentor Žiga Rehar nam je o programu povedal, da bodo udeleženci spoznali osnove restavriranja lesenih predmetov, naučili se bodo razlikovati med konservatorskim in restavratorskim postopkom. Spoznali se bodo z osnovami lesa, njegovimi dobrimi in manj dobrimi lastnostmi, načini hranjenja, rokovanja in obdelave. Večji del časa bo študijska skupina namenila praktičnemu delu: restavriranju lesenih izdelkov, kjer bodo udeleženci z lastnim delom na svojih predmetih odkrivali možnosti restavratorskih in konservatorskih postopkov. Glede na zanimanje in časovne zmožnosti se bodo lahko

v drugi polovici leta udeleženci preizkusili, tudi v izdelavi pozlate, poslikave lesa, izdelave kalupov in odlitkov, restavriranja slik itd.

Obvestilo o začasni prekinitvi storitve Prostofer

Obveščamo vas, da je storitev Prostofer - prevozi za starejše, od 8. oktobra 2020 začasno prekinjena zaradi epidemioloških razmer ob širjenju novega koronavirusa. Ukrep velja toliko časa, kolikor bo potrebno, oziroma do umiritve razmer.

O ponovni vzpostavitvi prevozov vas bomo obvestili. Občani prosim spremljajte obvestila na občinski spletni strani www.moravce.si.

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Vabilo društvom k objavi v predbožični izdaji

Društva v občini Moravče vabimo, da objavite božična in novoletna voščila v decembrski številki Novic iz Moravske doline. Prav tako nam pišite, če ste svoje delovanje začasno »preselili« na splet.

Z ljudskim izročilom obarvani hladni meseci

Dragi Moravčani!

Ob izteku leta, ko se dnevi krajšajo in se narava umirja, bi vam rad napisal nekaj spodbudnih besed. Morda boste v mojem pisanju našli tudi nekaj, kar še niste vedeli, je pa zanimivo in poudarja pristne slovenske običaje in navade. V času, ko nas še vedno močno objema korona virus, ki nikakor noče popustiti, se veliko več gibljemo v krogu svojih domačih in imamo čas za razmislek tudi o stvareh, ki smo jih morda že potisnili v pozabo.

Prihajajo veseli prazniki v pričakovanju božiča in novega leta. Vsak od nas si jih bo polepšal po svoje, morda pa nam bo vseeno dano, da podoživimo vsaj nekaj adventnih dni v veselem druženju s prijatelji in znanci, morda celo v centru praznično okrašenih Moravč.

Prihajajo dobri možje, naši svetniki, od svetega Miklavža, praznovanja rojstva Odršenika v čarobnem božičnem času, do Svetih treh kraljev, ki zaključijo praznični decembrski čas. Vmes pa je še vrsta šeg in običajev, ki se jih le malokdaj spomnimo, čeprav pomembno bogatijo našo kulturo. **K sreči so med nami dejavni raziskovalci in zapisovalci, med katerimi zaseda vidno mesto Dušica Kunaver. V tem članku sem pri opisu nekaterih običajev uporabil njene zapise.**

Naš zaščitnik sveti Martin

Praznik svetega Martina je minil v objemu koronske epidemije, zato sta odpadli dve prireditvi, ki smo ju pripravljali za vas - obuditev velikega Martinovega sejma in zabava ob krstu tolkovca. Obljubljam za naslednje leto, če bo vse tako, kot mora biti.

Praznovanje v čast enega najbolj priljubljenih svetnikov - svetega Martina, se pokriva s časom, ko se mošt spremeni v vino, ko so že vsa težja poljska dela za nami. Po starih običajih se za fante začne lov na prosta dekleta, ki traja vse tja do pusta. Sveti Martin je tudi zaščitnik dobre letine, uvaja čas kolin, je zaščitnik revnih in ubogih.

Sveti Martin je bil rojen v 4. stoletju, v vojaški družini v provinci Panoniji (tam, kjer je danes Gradiščansko), ki je spadala pod Rimski imperij. Kot je velevala tradicija, je moral tudi on k vojakom. Vojsko je služil v Lombardiji v bližini Pavije, kjer se je tudi spoznal s krščansko vero. Iz tega obdobja je znana njegova gesta, ko si je odrezal kos vojaškega plašča, da ga je dal premraženemu beraču ob mestnem obzidju. Ko se je s svojim regimentom preselil v Francijo, je zaradi vere iz vojske tudi izstopil. Najprej je živel kot puščavnik, nato kot duhovnik. V bližini Toura je kmalu organiziral svoj samostan, od koder je s svojimi prijatelji veliko pripomogel predvsem k razvoju kmetijstva, med drugim tudi vinogradništva. Njegova priljubljenost je bila tako velika, da so ga sklenili izvoliti za škofa. Ko so prišli ponj, da ga imenujejo za škofa, se jim je skril v kurnik, v katerem so bile tudi race in gosi. Iskali so ga povsod naokoli, a ga niso našli, dokler se v kurniku ni oglasila gos, ki se kar ni nehala dreti. To je pritegnilo pozornost iskalcev in tako so ga našli. Zato na martinovo jemo gos.

Sveti Miklavž daruje na skrivaj

Temni in mrzli gruden je čas svetlih in toplih praznikov. Tako dobri stari sveti Miklavž, ki vsako leto na predvečer svojega godu, ki je 6. decembra, obdaruje otroke in pomeni začetek bogatega dogajanja decembrskih dni. Stara legenda pravi, da je sveti Miklavž trem hčeram nekega siromaka vrgel skozi okno tri kepe zlata. Tako je poskrbel za njihovo doto in vse so se srečno poročile. Tako še danes v spremstvu parkeljnov na skrivaj ponoči prinaša darila, po možnosti

v nastavljen škorenj, seveda samo za pridne otroke (za ostale so parkeljni). Tri jabolka, čeprav niso zlata, so Miklavževo obvezno darilo.

Sveta Lucija – zaščitnica zdravljenja boleznih oči

Za Miklavžem 13. decembra goduje sveta Lucija. Takrat v male posodice posejemo pšenična zrna, ki bodo vzklila in ozelenela za božični večer. Od pradednine tako vzkaljeno žito zagotavlja, da bo ponovno prišla pomlad. To izročilo je posledica prastarega strahu pred temo, ki je vsak dan daljša in mrazom, ki se stopnjuje.

Volčje noči

Volčje noči so manj znane in pomenijo preganjanje strahu pred dolgimi nočmi, mrazom in temo. Čas med 24. decembrom in 6. januarjem so naši dedje imenovali »Volčje noči«. Dežela je v tem času trepetala in ječala pred hruščem zimskih neviht, ki so jih prinašale divje jage, divji možje, gozdne spake, pehte babe in druga grozna nočna bitja. Za obrambo so bile najboljše borove ali smrekove veje. Ta grozna bitja s čarovnicami vred so se namreč lotila štetja iglic. Šteje, šteje, ne prešteje do jutra. Takrat pa dan in sonce tako ali tako našene vse hudobneže.

Božični pregovori: Zelen božič – bela velika noč

Poznamo tri »božičke«: sveti večer, Silvestrov večer in večer pred svetimi tremi kralji. To je bil čas za prerokovanja in napovedi za prihajajoče leto. Na primer – dekle, ki bi rado izvedelo ali se bo v tem letu omožilo, gre na sveti večer v drvarnico po drva, zgrabi naročje polen, jih prinese v hišo in prešteje. Če je prinesla parno število polen, ji svatba to leto ne uide. Drugi primer. Fanta zanima, ali bo moral to leto od doma. Obrne se proč od hišnih vrat in vrže čevelj čez ramo. Če čevelj pade na tla in je obrnjen proti vratom, bo moral to leto na pot.

Božična miza

Da bi v prihajajočem letu prišlo v hišo zdravje, sreča in dobra letina, so morali na mizo postaviti: božični kruh za zdravje in srečo, semensko žito za dobro letino, vodo, da v prihodnjem letu ne bo suše in poplav, ključke od hišnih vrat – za varnost domačije. Pod mizo so postavili še žehhtar (posodo, v katero se molze), sekuro in kravji zvonec. Božična miza je bila od 24. decembra do 6. januarja nedotakljiv oltar.

Poprtnik

Božični kruh ali poprtnik (ker je bil vedno pod prtom) je tradicionalen, bogato okrašen božični kruh iz bele moke, ki je včasih na mizi ostal vse do svetih treh kraljev. Košček božičnega kruha je nekoč dobil vsak član družine in vsaka glava v hlevu. Koščke poprtnika so dali tudi sosedom. V kolikor si pojedel devet „poprtnjakov“, si postal močan za devet korenjakov.

Božični kruh je imel stotere čare: zataknen za kljuko je čarovnice odganjal, pod hišnim tramom je varoval hišo pred strelo, zmešan med semensko žito je pomagal do dobre letine, zmešan med krmo živini do zdravja. Božični dan, 25. december, je družinski praznik in takrat se ne hodi na obisk.

Štefanovo

Na štefanovo, 26. decembra, po mnogih naših krajih še danes blagoslovljajo konje, vodo in sol. S »Štefanovo soljo« potreseno polje je nekdanj bilo varno pred nevihtami, žegnana sol in žegnana voda pa sta pomagali pri zdravljenju človeka in živine. Sveti Štefan je bil eden izmed sedmih diakonov, ki so jih apostoli s polaganjem rok posvetili in jim zaupali službo oznanjanja božje besede ter oskrbovanja miz. Bil je mož »na dobrem glasu, poln vere in Svetega Duha«. Bolj kot ostali se je odlikoval po modrosti in duhu, ki se mu nasprotniki niso mogli ustavljati, božja milost pa je po njem delala velike čudeže in čudovita znamenja. Kot sijajen govornik je s svojimi pridigami ter močno karizmo privlačil številne poslušalce in bil zato trn v peti nasprotnikom Jezusovega nauka.

Šentjanževo

Tako kot sveti Štefan blagoslovlja sol in vodo, sveti Janez 27. decembra blagoslovlja vino. Na šentjanževo so nekdanj verniki nosili v cerkev vino. Blagoslovljeno vino je postalo »šentjanževce«. Vsak član družine je na šentjanževo dobil požirek te obredne pijače in tudi živina je na koščku kruha dobila nekaj kapljic šentjanževca. Na Gorenjskem so na šentjanževo hlapci in dekle zamenjevali službe, pred tem pa so se ustavili v vaški gostilni in svoj odhod od starega gospodarja zalili s kozarcem šentjanževca in se zavrteli v veselem plesu.

Da je šentjanževce tako cenjena pijača, je pripomogla tudi stara ljudska legenda: Na smrt obsojeni kmet je čakal na izvršitev obsodbe. Vprašali so ga po poslednji želji. Obsojenec si je zaželel kozarca šentjanževca, preden bi se poslovil od tega sveta. Rabelj mu je želel izpolniti to zadnjo željo in odpravil se je na pot,

da bi dobil kozarec željenega vina. Medtem ko je rabelj iskal šentjanževce, je sodnik ugotovil, da je na smrt obsojeni kmet nedolžen. Pomilostil ga je in kmet je odkorakal izpod vislic. Življenje mu je rešil šentjanževce. Vino šentjanževce, svetega Janeza žegen, je ostal neke vrste poslovilna pijača. Šentjanževce sta pila ženin in nevesta, ko sta se na poročni dan poslavljala od dekliškega in fantovskega stanu. To vino so pili fantje, ko so odhajali k vojakom, šentjanževce je naročila tudi vesela družba v gostilni pred odhodom domov:

*Šentjanževca zdaj nalij nam točaj,
nato se podamo pa vsak na svoj kraj.*

Tepežni dan

Tepežni dan, 28. decembra, je bil težko pričakovan otroški praznik. Otroci so bili tega dne že navsezgodaj na nogah, saj niso mogli dočakati, da bodo vzeli v roke leskove šibe in z njimi natepežkali najprej mater in očeta, nato pa odbrzeli po vasi od hiše do hiše in med glasnim rompomom tepežkali botre, strice, tete, sosede, vse po vrsti. Vsak, ki so ga otroci natepli, je imel dolžnost polniti otroške malhe s krljji, orehi, koščki kruha in potic. Otroci so presrečni polnili malhe in ob tem niso premissljevali o koreninah tepežkanja, ki segajo v pradavnino, v prastaro verovanje v moč rastline. Prvina te stare šege je v udarcu s šibo. Čarodejni dotik lesene šibe naj prenese življenjsko moč z rastline na človeka. Staršem naj otrokova, tepežkarjeva šiba prinese srečo, dekletu ženina, živini zdravje in sadnemu drevju rodovitnost.

Zdravje, sreča in dobra letina!

Otroci tepežkarji, enako kot božični in novoletni koledniki, so vsak z drugačnimi besedili tepežkarskih in koledniških pesmi, vendar vsi z enotnimi željami, prinašali in vsako hišo, ki so jo obiskali, zdravje, srečo in dobro letino. To so v svojih pesmih znali izraziti na sto načinov, na primer Gorenjci:

*Navada je stara, novo leto voščit,
in tudi mi zdaj to hočmo storit.
Da bi dolgo živeli, vsi zdravi veseli,
da bi vsako nesrečo prenesli skoz srečo!
Pa lep pozdrav!*

*Vaš svetovalc za razvoj turizma
Branimir Mikulaš*

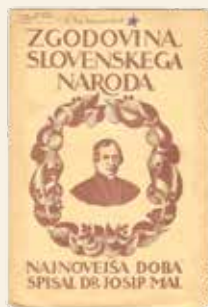
Znameniti znanstveniki iz Moravške doline

DR. JOSIP

MALA

ed osebnostmi iz Moravške doline, ki so prispevale nova spoznanja različnim znanstvenim vedam in znanstvenim disciplinam, tokrat predstavljamo dr. Josipa Mala.

BESEDILO: BOGOMIL BRVAR
in BERNARDA MAL

Slovenska zgodovina je resda zgodovina ne ravno velikega števila ljudi, vendar je tukaj mnogo generacij in tem ljudem se dogajajo zelo, zelo nenavadne stvari in zgodovinar mora vedeti vse to. In Gruden in Mal sta opravila svoje delo, zlasti pri tistih stvareh, kjer sta sama izhajala iz lastnih raziskovanj, ja lahko rečemo, sijajno."

(citat ddr. Igorja Grdine v oddaji Beremo, na Nova24TV, 23. 11. 2019)

Dr. Josip Mal je dočakal 94 let, umrl je 28. avgusta 1978. Pokopan je na Žalah. (vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK)

Citat ddr. Grdine je vezan na delo Zgodovina slovenskega naroda I in II. Prvi del je napisal dr. Josip Gruden, drugega pa znanstvenik – zgodovinar dr. Josip Mal. Tega velikega moža je v naših Novicah predstavila Marta Gorjup že leta 2004, ker pa je od takrat minilo nekaj let, je prav, da osvežimo spomin na dr. Josipa Mala.

Glavna mikavna značilnost Malove zgodovine je lagodno pripovedovanje, ki se ne omejuje na suhe splošne ugotovitve, ampak ilustrira dogajanje z najrazličnejšimi živimi, konkretnimi, zanimivimi in ilustrativnimi primeri. Učeno razglabljanje prehaja na ta način v prijetno pripovedovanje. Ravno v tem je značilnost Malovega pojmovanja zgodovine, tistega, ki ga je tako jasno opredelil v uvodu knjige o Stari Ljubljani (1957), ki pa ga je kazal tudi že v Mohorjevi zgodovini

(Vasilij Melik v Malov zbornik, str. 15)

Dr. Mala največ ljudi pozna prav po omenjenem zgodovinskem delu, ki je bilo opravljeno, kot je del ddr. Grdina, sijajno. Grudnov prvi del Zgodovine slovenskega naroda je osredotočen na srednji vek, Malov, drugi del, pa na 18. stoletje in prvo polovico 19. stoletja.

Dr. Josip Mal, rojen 22. septembra 1884 na Pretržu pri Korantovih, je prvo znanje nabiral v peški (Peče) enorazrednici, se za vstop na gimnazijo pripravljajl privatno pri Sv. Križu pri Litiji, uspešno maturiral v Ljubljani leta 1904, študiral na dunajski univerzi zgodovino, zemljepis in zgodovino umetnosti ter promoviral za doktorja modroslovja 1908. Kot redni član avstrijskega zgodovinskega inštituta na Dunaju je opravil strokovni izpit za službo v arhivih, knjižnicah in muzejih iz zgodovine, zgodovinskih pomožnih ved in zgodovine umetnosti.

V zakonu z ženo Julko sta se rodila sinova Miran in Vojan. Vrnil se je v Ljubljano in začel delo v Kranjskem deželnem muzeju, kjer je opravljal naloge arhivarja, muzejskega kustosa in nato ravnatelja od leta 1924 do upokojitve 1945.

Dr. Mal je skoraj vse obdobje ravnateljstva opravljal tudi naloge državnega arhivarja. Državni arhiv, imenovan Deželni arhiv je deloval v okviru Narodnega muzeja vse do konca leta 1945, ko je bil ustanovljen Osrednji državni arhiv Slovenije v Ljubljani. Dr. Mal se je dve desetletji prizadeval za urejenost arhivskega gradiva in dostopnost le-tega za znanstvene raziskave in tudi za njegovo osamosvojitve, do katere pa je prišlo ob njegovi upokojitvi. Izjemno poznavanje muzejske dejavnosti, vodenja in uporabe arhivov na znanstveni osnovi, da ne govorimo o znanstveniku zgodovinarju, niso bili dovolj močni argumenti za novo oblast, da bi osebi s takim znanjem dovolila oziroma omogočila, da nadaljuje delo.

Dr. Mal se je kot raziskovalec arhivskega gradiva razvil v izjemno plodnega zgodovinarja, avtorja že omenjene Zgodovine slovenskega naroda in številnih zgodovinskih znanstvenih razprav, člankov, polemičnih spisov, strokovnih referatov. Svoja dela je objavil v samostojnih publikacijah, večji del pa v raznih zgodovinskih časopisih, izdajah akademij znanosti in umetnosti, zbornikih, revijah in časnikih. Njegova bibliografija je zelo obsežna.

Drago Samec, eden od avtorjev Malovega zbornika, je v tem zborniku zapisal 308 Malovih bibliografskih enot, s tem, da je štel posamezna gesla in uredništva letnikov in zbornikov.

V Arhivu RS obsega fond dr. Josip Mal kar 15 škatel. Gradivo je Arhivu RS podaril dr. Miran Mal, sin dr. Josipa Mala, marca 1988.

Viri:

Gorjup, M. (2004). *Josip Mal, zgodovinar*. Novice iz Moravške doline, 5, 2004, št. 10, str. 20-21.

Capuder, K: *Mal, Josip (1884-1978)*. Slovenska biografija. ZRC SAZU (2013). Izvirna objava 1933. Pridobljeno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi343881/>.

Ribnikar, P. (1988). *Dr. Josip Mal, njegovo delo v arhivu in za razvoj arhivistike*. Arhivi, 11, 1988, št. 1-2, str. 30-37.

Čas, B. in drugi. (1996). *Malov zbornik*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU.

Raziskovalna naloga na OŠ Jurija Vege o življenju in delu dr. Josipa Mala

Učenci OŠ Jurija Vege so v šolskem letu 2013/14 izdelali raziskovalno nalogo o življenju in delu dr. Josipa Mala in tako pokazali zanimanje za velikega rojaka, o katerem uradna zgodovina molči. V njej so objavili tudi intervjuja z Malovim vnukom Mojmirom Malom na gradu Kolovrat in njegovo nečakinjo Ivanko Rode na Rovah. S to raziskovalno nalogo so spomnili širšo javnost, da bi se dr. Mala lahko drugače spominjali. Po njem je sicer poimenovana ulica v Moravčah – Malova ulica. Oba intervjuvanca sta že pokojna, zato je vrednost raziskovalne naloge v tem delu neprecenljiva.

Iz intervjuja z nečakinjo Ivanko Rode

Je imel kakšen hobi?

Ukvarjal se je s čebelarstvom, sadjarstvom, vrtnarstvom, cepil je vrtnice in bil ves čas zaposlen.

Kako se je oblačil? Ali mu je bil pomemben njegov videz in se je rad oblačil po modi?

Oblečeno je bil lepo, elegantno. Za v službo se je običajno oblekel v moško obleko in srajco.

Ali je imel kakšno domačo žival? Katero?

Da, imel je čebeljak in škorce.

Kakšen uspeh je imel v šoli?

Imel je odličen uspeh, starši so rekli, naj se gre šolat za župnika, vendar on ni želel postati župnik. Župnik pa mu je rekel, naj se izšola za poklic, ki ga veseli.

Ivanka Rode, nečakinja dr. Josipa Mala, ga je še dobro poznala, saj je pri njem preživljala počitnice in zato je lahko predstavila njegovo osebno plat.

Iz intervjuja z vnukom Mojmirom Malom

S kom se je družil?

Veliko se je družil z Ivanom Cankarjem.

Kakšen je bil po značaju?

Zdel se mi je zelo prijeten. Mojo mamo je zelo cenil, bolj kot Julka (op. Josipova žena). Bil je umirjen. Moj oče je rekel, da je bil malo mulast. Stara mati je rekla, da je bil nekoč zelo jezen, naredila je culico in hotela oditi, on pa ji je zaklenil vrata. Za ženske pa je bil simpatičen in privlačen.

FILOZOFSKA SMER, KI IZKLJUČUJE ZANESLJIVO SKLEPANJE O RESNICHOSTI ČESA	POMIK K CILJU	POŠKODBA TKIVA ZARADI TIŠČANJA	PLJAČA STARIH SLOVANOV	AFRIŠKO-AZJSKA JEZDNA IN TOVORNJA ŽIVAL	POPOLNO UJEMANJE	DRŽAJ	PRIPRAVA ZA IZSESAVANJE ALI VSESAVANJE, ZLASTI ZRAKA POSODA ZA VODO Z ROČAJEM	ŠVEDSKA PISA-TELJICA LINDGREN	PRIPADNIK SKAVTIZMA	AVTOMO-BILSKA OZNAKA POSTOJNE	OSMI MESEC JUDOV-SKEGA KOLEDARJA	NAŠ LITERARNI ZGODOVINA (ALOUZU)	LJUDJE, KI SO PO IZVORU IZ AZIJE	LATINSKI IZRAZ ZA TERMIN, ROK	ROPARSKI DELFIN	NEKDANJI NORVEŠKI SMUČAR, SKAKALEC LÖKELSÖY	
BILJARDU PODOBNA IGRA NA MIZI																	
JEZERO V JUGOVZH. DELU SKOPSKE KOTLINE																	
OTOK V NOVIH HEBRIDIH			DOLG NOŽ ZA SEKANJE JAPONSKI POLITIK (GICCI)							PRIPADNICA ASIRCEV NORVEŠKI PESNIK (IVAR A.)							
MAJHEN PRST						NERODEN, NEUGLAJEN MOŠKI						TURŠKI VIOLINIST (LICC) RIMSKI BOG SMRTI					
CELOTA, KI OMOGOČA, DA VOZILO TEČE PO TIRU						IT. PEVKA PAVONE LESENA STENA V MOŠEJI					REKA V GANI KRATEK, REZEK GLAS				S TRAVO PORASLO ZEMLJIŠČE	ZBIRKA LISTIN IN DOKUMENTOV, KI IMAJO VREDNOST KOT ZGODOVINSKO GRADIVO	
IVO DANEU		OSMODNI KOLOBAR							TEK NA KRATKE PROGE POPOLN NEUSPEH								
CUNJA (NAREČNO)		JUNAK BŽUNGLE		TANTAL			NEMŠKI GRAFIČNI OBLIKOVALEC AJCHER	NAŠA SMUČARKA (MARUŠA) SIN AFRODITE					60 MINUT OTON ŽUPANČIČ				
VRBA IVA (NAREČNO)				HRVAŠKI KIPAR ROSANDIČ	ROBIDA, ROBIDNICA (NAREČNO) POVELJE							PTICA UJEDA, SRŠENAR SLIKARKA SUŠTAR					
PERZJSKI FILOZOF IN VERSKI REFORMATOR										BISTVO, JEDRO OBLIKA RASTLIN, STEBLA				VACLAV HAVEL PLEŠNA FIGURA PRI ČETVORKI			
REKA V NEMČIJ, PRITOK REKE NECKAR			OFTALMOLOGINJA									ITALI-JANSKI NAFTNI KONCERN INGI					
AZJSKA DRŽAVA, NEKDAJ BURMA			NIKOLA TESLA				POVERLJNO PISMO										
AVTOR: GREGA RIHTAR	RAHLA TREBUŠATOST STEBRA						KRAJŠA PREKINITEV VOŽNJE										NEVIHTA, VIHAR

POMOČ: ENTAZA-rahla trebušatost stebra, EPI-otok v Novih Hebridih, MAKSURA-lesena stena v mošeji, NASMOD-osmodni kolobar, SNOOKER-biljardu podobna igra na mizi

Moravška dolina dobi elektriko

Daljnovod za elektrifikacijo Litije pojde, kakor je določeno, skozi moravško dolino. Gradili ga bodo, brž ko dospe potrebni material, vsekakor še pred božičem. V ta namen je bil sestanek, na katerem nam je dal inšpektor inž. Ruch tozadevna navodila. Za napeljavo elektrike so se doslej priglasile vasi v bližini središča, za katere bi bilo treba kakih 10 km krajevnega omrežja. Skupna poraba toka je preračunana letno na 10 000 kilovatnih ur. Stroški za daljnovod, omrežje in transformatorsko postajo bi znašali 134.000 dinarjev. Prispevek je odmerjen po davčni

osnovi na 350 odstotkov. Poravnati bi ga bilo treba ali pa najeti posojilo in odplačevati na obroke. Razen tega plača vsak posameznik še napeljavo v hišo, žarnice in priključno takso. Za elektrifikacijo se zanimajo tudi vasi, ki so bolj oddaljene od središča. Kraji blizu Črnega grabna bodo morali počakati, dokler se tam ne izvede elektrifikacija, ker jim bo napeljava iz Krašnje krajša in cenejša. Peče in ostale sosednje vasi pa bodo priključene na poseben vod po dolini proti Vačam. Zupanstvo bo v kratkem sestavilo odbor, ki bo vodil vsa podrobna dela.

Elektrika v Moravčah,
Domoljub, 51, 9. november 1938, št. 45

Zapise in zanimivosti
iz Moravške zgodovine
zbira in ureja
g. Bogomil Brvar

Peče. V tem stoletju se še ni zgodilo, da bi bilo kakor letos v Pečah kar deset poročnih parov. Prva poroka je bila 25. jan., ko je snežilo, začnja 15. nov., ko je tudi bilo vse snežno belo. En ženin si je izbral nevesto v prijaznem jesenju uad Savo in je bila poroka v Hotiču. Izmed devetih domačih nevest so šle tri v moravško župnijo; ena v bližnje Koseze, ki je vzela farnega organista Franceta Skoka; druga jo je mahnila proti severu, tja na Limbarsko goro; tretja pa je šla na skrajni jug v Spodnje Ribče. Druge tri so šle po drugih župnijah: ena si je izvolila trgovino v Izlakah, druga si je izbrala lepo domovenje v Hotiču, tretja je prišla na lepo posestvo v župniji Kolovrat. Ostale tri so se omožile v domači župniji. Od teh najstarejša hči farnega cerkvenika, ki je umrl pred tremi leti, in je tako župnija Peče po treh letih zopet prišla do svojega meznarja. In ta je Ivan Prvinšek, ki se je priženil v Peče iz Črnega Grabna, iz župnije št. Ožbalt. Zalimo vsem tem desetim parom kar največ sreče in božjega blagoslova, zlasti tudi zato, ker so vsi zvesti naročniki in bralci »Domoljuba«

Rekordno število porok v Pečah, *Domoljub*,
50, 17. november 1937, št. 46

Naj „Slovenec“ tudi razglasi novice, da so blizo Moravě našli izdaten premogov rudokop. Naleteli so pri kopanju premoga na eno plast okamnelih snovin, kakor rib, mušelnov itd., katerih tudi jaz nekaj hranim. Naj s tem natoroznance na te važne snovine opozorim.

Premog v Moravčah, *Slovenec*,
11, 21. november 1883, št. 192

Odkritje obeležja za tajno skladišče orožja TO 1990-1991 v Domžalah

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: JANEZ GREGORIČ, OZVVS DOMŽALE

Veterani vojne za Slovenijo smo v oktobru, ob trideseti obletnici projekta MSNZ, s spominsko slovesnostjo na domu Dominika Grmeka odkrili obeležje tajnega skladišča Teritorialne obrambe (TO).

Glavno skladišče orožja TO v pred osamosvojitvenem času je delovalo v strogi tajnosti. Zanj ni vedel nihče od bližnjih sosedov, niti ne vsi domači. Na naslov Ljubljanska cesta 27 v Stobu, ki je najstarejši del Domžal, je prihajalo orožje, MES (minsko eksplozivna sredstva) in oprema TO iz Kočevskega, kjer so se nahajale republiške rezerve, ki pa niso bile predane v vojašnice pod okrilje JLA. S te lokacije so bili kasneje organizirani prevozi v ostala tajna skladišča v bližnji in daljni okolici. Vsi prevozi so potekali ponoči, saj pravijo, da ima vsaka noč svojo moč.

Varovanje transportov je bilo najmanj dvojno, s pripadniki, ki so izvajali prevoz in s strani ONZ (organov za notranje zadeve), ki so bili tudi organizirani v tajni sistem MSNZ po svoji liniji.

Zgodilo se je tudi, da so bila zaradi naključnega dogodka ali suma odkritja lokacije sredstva prepeljana na novo tajno lokacijo.

Dominik Grmek je bil izbran za načelnika MSNZ v Domžalah ne samo zato, ker je bil vodstveni kader v štabu TO Domžale, ampak predvsem zato, ker je imel zelo dobre organizacijske sposobnosti ter je bil izredno natančen in zanesljiv pri svojem delu. Za vsak transport orožja in opreme TO se je natančno vedelo, kaj vsebuje, do potankosti so bili izdelani spiski.

Vse to orožje, MES in oprema je bilo na področju nekdanje Skupne občine Domžale izvzeto iz tajnih skladišč neposredno pred vpoklicem posameznih enot MSNZ. Tako je bilo njihovo zborna mesto

vedno čim bližje lokaciji posameznega tajnega skladišča in se je razdelilo mobiliziranim pripadnikom neposredno.

Vsa obeležja, ki se nahajajo ali se še bodo, na objektih nekdanjih tajnih skladišč naj nas trajno spominjajo na obdobje, ko smo Slovenci iz naroda postali nacija in dobili svojo državo. Država sama po sebi ni samoumevna, zanjo se je bilo potrebno boriti, žal tudi z orožjem v rokah. Namen ustanovitve države je, da bi vsi njeni državljani zadovoljili svoje potrebe in uveljavili svoje interese skozi parlamentarni demokratični način njenega upravljanja.

Pa nam to uspeva? In zakaj ne v popolnosti? Presodite sami.

Dopolnitev – navedba vira

V oktobrski številki Novic iz Moravske doline smo na strani 13 pri predstavitvi turistične kmetije Pri Mežnarju uporabili fotografije, ki so objavljene na FB strani »Jem torej sem«. Za slednje smo predhodno pridobili dovoljenje, vendar smo pomotoma izpustili navedbo vira fotografij. Avtorju se opravičujemo za napako.

*Nasmešek tvoj
nikoli v nas ne bo zbledel,
tvoj obraz v spomenu
nam večno bo živel.*

Zahvala

Mnogo prezgodaj se je v 49. letu starosti od nas poslovil naš dragi mož, oče, brat in stric

Martin Dermota

PO DOMAČE JOZLNOV MARTIN.

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste se poslovili od njega in ga pospremili na poslednji poti. Hvala sorodnikom, sosedom, prijateljem in sodelavcem za besede tolažbe, darovane sveče, cvetje, svete maše in druge darove. Posebna zahvala župniku Petru Bregarju za lep pogrebni obred, pevcem z Vač, ki ste ga z lepo pesmijo pospremili na zadnji poti, Ivici Zupančič, ki je z lepimi besedami opisala njegovo življenje in pogrebni službi Vrbančič.

Hvala vsem, ki ga ohranjate v spomenu in stojite ob njegovem grobu.

Domači

*Bolečina se da skriti,
pa tudi solze ni težko zatajiti,
le ljube skrbne mame
nihče nam ne more več vrniti.*

Zahvala

Ivanka Kosmač,

ROJENA VIDERGAR, TOMAŽETOVA MAMA
OD SVETEGA ANDREJA

Iskreno se zahvaljujemo vsem,
ki ste mamo na kakršenkoli način spremljali v času njene bolezni.
Hvala vsem, ki ste bili z njo tudi na zadnji poti
in z nami sočustvovali v težkih trenutkih.
Ohranjamo jo v spominu in molitvi.

Vsi njeni

*Roke sklenila v poslednjo si molitev,
trpljenje tvoje Bogu je bila daritev.
Zdaj v objemu Njegove si miline!
Mama, hvala za vse dobro in spomine.*

Zahvala

V 86. letu zemeljskega življenja je za večnost
dotrpela draga mama

Ivana Jemec,

ROJENA MERELA, GORJUPOVA MAMA IZ KRAŠČ.

Ob njenem slovesu iskrena hvala vsem,
ki ste nam kakorkoli pomagali in nam stali ob strani.
Hvala dr. Dežmanu, medicinski sestri Saneli in vsem patronažnim
sestram za vse, kar ste dobrega storili.
Hvala gospodu župniku Kancijanu, vsem bogoslovcem in diakonom,
ki ste mami ob prvih petkih prinašali Njega in Njegovo tolažbo.
Posebna hvala sosedi Francki Štefan za vse obiske v času njene bolezni.
Hvala vsem sorodnikom, sosedom, sodelavcem, znancem
in prijateljem za besede tolažbe, darovano cvetje, sveče in svete maše.
Hvala župniku Kancijanu za lepo opravljen pogrebni obred,
Cvetličarni Gabi za lepo cvetje, pevcem za zapete pesmi
in pogrebni službi Vrbančič za organizacijo pogreba.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

*Jaz sem že osvojil vrh,
na katerega vi še plezate.
Zato ne žalujte, moji dragi,
jaz sem svoje delo dokončal.*

Zahvala

V gospodu je v 92. letu zaspal naš ata, dedek,
pradedek, stric in tast

Ciril Lavrič,

PO DOMAČE AVBELJNOV ATA IZ SERJUČ.

Ob izgubi se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, posebno še
Mrvovim za vso podporo in pomoč. Hvala za darovane svete maše in sveče.
Iskrena hvala gospodu župniku Kancijanu Čizmanu in patru Dragu Lavriču
za lepo opravljen obred. Hvala pogrebni službi Vrbančič in skupini
Fantje z dveh bregov za zaigrano pesem Moravska dolina.

Vsi njegovi

Zahvala

Od nas se je v zavidljivi starost poslovila draga

Marija Prosenc,

PO DOMAČE PRESENČEVA MIMI IZ DOBRAVE.

Ob izgubi se zahvaljujemo vsem sosedom
in sorodnikom za obiske in lepo besedo.
Hvala Danici Prestor za pomoč pri oskrbi.
Zahvaljujemo se tudi gospodu župniku
Kancijanu Čizmanu za obiske na domu
in lep obred na zadnji poti med nami.

Zbogom draga mami, sestra in mama!

Vsi bližnji

*Ko ti življenje je čaša trpljenja,
je smrt odrešitev, je tožba odveč ...
Le mir in pokoj, mi dragi želite
in zame prižgite lučko v spomin.*

Zahvala

V 85. letu nas je zapustila draga mama,
babica, sestra, teta in tašča

Angelca Lenček,

ROJENA JANČIGAJ Z VRHPOLJA PRI MORAVČAH 8.

Ob izgubi drage mame se zahvaljujemo sorodnikom,
prijateljem in sosedom za izrečeno sožalje, podarjeno cvetje in sveče.
Prav tako se zahvaljujemo župniku za lepo opravljen obred.
Hvala tudi g. Rebolju za lep poslovilni govor.

Počivaj v miru!

Vsi njeni

*S svojim smehom
vsakega osrečiti si znala,
a pred usodo sama
nemočna si ostala.*

Zahvala

Svojo življenjsko pot je v 92. letu starosti sklenila
naša draga mama, babica, prababica, sestra in teta

Jožefa Cerar,

PO DOMAČE OGRINČKOVA PEPKA IZ STEGEN PRI MORAVČAH.

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem in sosedom
za izrečeno sožalje, podarjene sveče in cvetje.
Hvala rejenki Brigiti za lepe poslovilne besede, pogrebni službi,
pevcem in Vrhpoljskemu župniku za lepo opravljen obred.
Zahvala tudi vsem zaposlenim iz Doma upokojencev Domžale za vso skrb
in nego v času njenega bivanja v domu.
Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Vsi njeni

Občina Moravče

t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035
 Ponedeljek: 8.00 - 10.30
 in 11.00 - 15.00
 Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00
 Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

Karitas

Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

Rdeči križ

g: 031 291 564
 Prvi ponedeljek v mesecu:
 17.00 - 19.00

Župnijski urad

t: 01 72 31 055
 Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00
 in 16.00 - 18.00

Pošta

t: 030 718 533
 Ponedeljek, sreda, petek:
 9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00
 Torek, četrtek: 9.00 - 11.00
 in 15.00 - 18.00
 Sobota: Zaprto

Policijska pisarna

Ponedeljek: 16.00 - 18.00
 Petek: 8.00 - 10.00
 Zadnje nedeljo v mesecu:
 8.00 - 10.00

Osnovna šola Jurija Vege

t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210
 www.osmoravce.si
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Vrtec

t: 01 72 31 227
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Podružnična osnovna šola Vrhpolje

t: 01 72 31 233
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Zavod za gozdove

Revir Moravče, Vegova 7
 g: 041 657 223

Gasilska zveza Moravče

t: 01 72 31 234
 24-urna dežurna služba
 na telefonu 112

Knjižnica Daneta Zajca

t: 01 72 31 359
 Torek in četrtek: 14.00 - 19.00
 Sreda: 9.00 - 14.00
 Knjižnica je odprta za prevzem rezerviranega, naročenega in vnaprej pripravljenega gradiva. Prost dostop do gradiva žal še ni možen.

Ambulanta splošne medicine

t: 01 72 31 008
 Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30 (sprejem do 18.00)
 Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

Ambulanta za otroke in mladino

t: 01 72 32 943
 Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00
 Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),
 10.30 - 14.00 (posvetovalnica)
 Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.30 - 11.00 (sis. pregledi),
 Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.00 - 11.00 (ambulanta)

Diagnostični laboratorij

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00
 Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30
 Odvzem za biokemične preiskave:
 8.00 - 10.00

Zobna ambulanta

t: 01 72 31 150
 Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15
 Torek in četrtek: 12.45 - 19.15
 Petek: 6.45 - 12.45

Zobna ambulanta za otroke in mladino

t: 01 72 32 750
 Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00
 Torek in četrtek: 13.00 - 19.00
 Petek: 7.00 - 13.30

Patronažna služba

t: 01 72 32 944
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

Lekarna

t: 01 77 70 245
 Ponedeljek: 12.00 - 19.00
 Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00
 Sreda: 13.00 - 19.00
 Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

Kmetijska svetovalna služba KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS Domžale

Šaranovičeva cesta 21a, Vir
 t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55
 Uradne ure: ponedeljek in sreda
 od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

Slovenski okoljski javni sklad, mreža ENSVET

Brezplačno energetsko svetovanje
 gasper.stegnar@ensvet.si
 (po predhodnem dogovoru)

LAS Srce Slovenije

Svetovanje s področja razpisov
 v okviru LAS, Občina Moravče
 Prva sreda v mesecu: 9.00 - 12.00

Avtohiša
KRULC

Sklepanje avtomobilskih zavarovanj

 Urša Rems Brodar www.nissan-krulc.si ursa.rems@nissan-krulc.si 031-362-397

Nudimo tudi

Cenitve kasko škod in karoserijska popravila
 vse znamke vozil / vse zavarovalnice

HUBAT
25let

080 22 36

www.hubat.si

Za toplo zimo in pomlad
kurilno olje
dostavlja HUBAT

BREZPLAČEN PREVOZ ALI PLAČILO NA OBROKE

BORIS KOPITAR
SVETUJE

PREVERITE SLUH IN
POSKRBITE ZANJ

**POKLIČITE
ZA TERMIN
059 044 055**

BREZPLAČNO
PREVERJANJE
SLUHA IN TESTIRANJE
SLUŠNIH APARATOV
BTC LJUBLJANA

OBIŠČITE AUDIOBM
AUDIOBM.SI SLUŠNI CENTRI

Pri Jurku
GOSTILNA IN PICERIJA

**DOSTAVA
HRANE
NA DOM**

tel.: 01 723 28 83
gsm: 040 144 783

Trg Svobode 15, 1251 Moravče
<https://www.facebook.com/PicerijapriJurku>

BARVE LAKI PIRC

NOVA TRGOVINA ZA DOM

Sončna ulica 1a, Domžale - Vir
NASPROTI TRGOVINE HOFER
051 647 602

ODPRTO ŽE OD 6. URE
BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA ...

Glasurit 3M TEKNOS ALCEA C.A.R.F.I.T.

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče

OK
optika
KRHLIKAR

Očesna optika Krhlikar
Trg svobode 2, 1251 Moravče
T: 01 723 28 22, M: 040 709 232
optika.krhlikar.pe@gmail.com
www.optika-krhlikar.si

RENAULT
Passion for life

Novi Renault servis Kruc v Moravčah

RENAULT STORITEV. Vozite dalje. Uživate dalje.
Renault priporoča

KRULC D.O.O.
Cesta heroja Vasje 8
1251 Moravče

NUDIMO VAM: servisiranje, garancijska popravila, karoserijska popravila ličarska popravila, ceditve škod, sklepanje zavarovanj ...
DELOVNI ČAS: od ponedeljka do petka od 8:00 do 18:00, sobota od 8:00 do 12:00, nedelja zaprto

Nissan Qashqai

LAHKO IMATE VSE

PRIHRANEK DO 4000 €*
BREZPLAČNE ZIMSKE PNEVMATIKE*
7 LET JAMSTVA**

NISSAN INTELLIGENT MOBILITY

KRULC
ŽE 30 LET POOLASČENI SERVISER
VOZIL NISSAN

KRULC d.o.o.
Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče
Delovni čas 08-18, sobota 08-12.
Tel: 01 723 12 00 www.nissan-krulc.si

Kombinirana poraba goriva: 7,8-5,3 l/100 km. Emisije CO₂: 188-139 g/km. Emisijska stopnja: Euro6D Temp. Emisije NO_x: 0,0181-0,0553 g/km. Emisije trdnih delcev: 0,0004-0,00092 g/km. Št. delcev (x10¹⁰): 0,01-0,86. Vrednosti meritev porabe in emisij ustrezajo novemu standardu meritev WLTP (globalno usklajen postopek testiranja za lahka vozila). Oglikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije iz prometa onesnažujejo zrak in tako pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov.

*Ponudba velja ob nakupu vozila preko Nissan Financiranja. Stranka je v okviru akcije Cash Plan upravičena do prihranka v višini do 4.000 € (z DDV), ki velja za Nissan QASHQAI 1.7D 4WD N-CON SUN LE CLD s kovinsko barvo iz zaloge in brezplačnega seta zimskih pnevmatik. Pridružujemo si pravico do napak. Akcija velja do 31. 12. 2020 oz. do razprodaje zalog. Nissan si pridružuje pravico, da predčasno zaključi akcijo ali jo podaljša. **Brezplačno 7-letno jamstvo velja ob nakupu novega osebnega vozila Nissan Qashqai, velja za Nissan Financiranjem z akcijo Cash Plan. 7 let jamstva obsega 3 leta tovarniške garancije ter podaljšano jamstvo za 4., 5. leto po programu 'As new', 6. in 7. leto pa po programu Basic, oz. za 160.000 km, kar koli se zgodi prej. Renault Nissan Slovenija, d.o.o. si pridržuje pravico, da akcijo predčasno zaključi ali jo podaljša. Za morebitne napake ne odgovarjamo in se zanje oporavljujemo. Slike so simbolične. Pooblaščen uvoznik: Renault Nissan Slovenija, d.o.o., Dunajska 22, 1001 Ljubljana. Več na www.nissan.si

PEPLAST

Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata

ALU in PVC okna-vrata KRPAN ŽALUZIJE

PEPLAST d.o.o.
Šlandrova cesta 9a,
1251, Moravče, Slovenija
TEL: 01/7232-368
GSM: 041/753-617
info@peplast.si

www.peplast.si

Avtohiša Vesel

Martin Vesel s.p.

SERVIS
Češnjice 16b
1251 Moravče

t. 01 72 31 032
g. 041 687 336

- Priprava vozil za tehnični pregled
- Servisne storitve za vozila vseh znamk
- Brezplačno nadomestno vozilo
- Kleparska dela

• Delovni čas
pon - pet od 8^h - 18^h

www.avtohisavesel.si

TV - INTERNET

Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!

ZANESLJIVO IN UGODNO!

- TV od 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najbolj gledani kabelski programi s SLO podnapisi, tudi v HD
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krma, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črnivca, Slivne, Sv. Miklavža

☎ 040 997 007
www.zvezdatv.si www.gorosan.com

ZANESLJIV SERVIS LCD TV

VRATA JERMAN

PRODAJA IN MONTAŽA

MARKO JERMAN s.p.
gsm.: 041 387 111
e-mail: mare.jerman@gmail.com
www.montaza-jerman.net

izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis